

Savez Rusina Republike Hrvatske • Союз Русинок Републики Хорватскей

Нова Думка

ISSN 0351-3181

BROJ
ЧИСЛО 220

GODINA
ПОК XLIX

6/2020

Дзень здогадованя на жерству Вуковара 1991. – 2020. року

И попри препоручених мирох Штабу цивилней заштити у колони здогадованя було на тисязчи людзох

Под назву „Вуковар – место окремого пиетету“ у Вуковаре 18. новембра того року означена двацет дзевята рочница страдана городу герою 1991. року у Отечественей войны.

По перши раз ше 18. новембер означвал як нероботни дзень, хтори Влада РГ влонї преглашела як Дзень здогадованя на жерству Отечественей войны и Дзень здогадованя на жерству Вуковару и Шкабрні, же би шицки хтори то жадаю годни пойсц поклонїц ше жерству и з пиететом указац чещц у Вуковаре и Шкабрні.

Того року Дзень здогадованя ше отримовал и под окременима епидемиологийними мирами хтори предписал Национални штаб цивилней заштити, зоз обовязнима маскама, зоз дистанцу и у менших групох же би ше зачувало здраве учашнїкох, а препоручене число колони було 500 людзох, цо ше прекрочело вецей як 15 раз.

Як и предходних рокох „Дзень здогадованя“ започал традиційно опрез Националног мемориялног шпиталу Вуковар. На бини опрез будинку отримана пригодна комеморативна програма у хторей после интованя гимни отримана минута цихосци на чещц шицких погинутих и нестатих бранїтеле-

льох и цивилох, як и шицких невинних жертвох Отечественей войны. Програму и того року водзел горватски глумец, Вуковарчань Дарко Милас, а у музичней часци наступела клапа „Святи Юрай“ Горватскей военной морнарици. Од шпиталу рушела „Колона здогадованя“ по вуковарских улїчкох, познатша як „крижна драга“ шицких Вуковарцох, длугока 5,5 километри, а хтору предводзели заставнїки зоз заставами Републики Горватскей, Вуковарско-сримскей жупаниї, Городу Вуковару и 204. Вуковарскей бригади. За нїма у колони ишли горватски бранїтеле Вуковару и члени фамелийох забитих и насилно одведзеных горватских бранїтельох Вуковару, предводзени зоз остатнїм заповиднїком городу Вуковару Бранком Борковичом – Младим Ястрабом.

Медзи численима учашнїками у „Колони здогадованя“ участвовацел председатель Собору Републики Горватскей Гордан Яндонкович, председатель Влади РГ Андрей Пленкович, подпредседатель Влади РГ и министр горватских бранїтельох Томо Медвед, подпредседатель Влади РГ за дружтвени дїялносци и людски права Борис Милошевич, министр регионалног розвою Марио Баножич, министерка регионалног розвою и фондох ЕУ Наташа Трамишак, министр роботы, пензийней системи, фамелиї и социальной политики Йосип Аладрович, началнїк Главного штабу военных моцох РГ адмирал Ро-

Святочна програма опрез шпиталу

берт Храњ, главни управитель полициї Никола Милина зоз началнїками полицийних управох, городоначалнїк Городу Загребу Милан Бандич, управителька вуковарского шпиталу Весна Босанац, жупан Божо Галич, помоцнїк министра горватских бранїтельох Степан Сучич, потим соборски заступнїки, представителе горватских жупанийох и општинаох, представителе церковних власцох и историйних формацийох, як и гражданае хтори пришли указац чещц шицким жерством Отечественей войны. Опрез Вуковарско-сримскей жупаниї у Колони здогадованя участвовацел и председатель Жупанийскей скупштини Дражен Милинкович и заменїк жупана Дамир Барна.

По приходу на Мемориялни теметов жертвох Отечественей войны делегация Горватского Собору, Влади РГ, горватских бранїтельох Вуковару, Вуковарско-сримскей жупаниї и Городу Вуковару положили венци, запалели швички и указали чещц шицким жерством у Отечественей войны, а вец отримана Свята Служба Божа хтору предводзел босанскогерцеговацки кардинал и надбискуп митрополит Верхбосанскей надбискупїї мон. Винко Пулїч у присустве числених представнїкох католицкей церкви, медзи хторима бул и дяковско-осецки надбискуп монс. др Дюро Хранич.

Вера Павлович

(жрїдло: интернетски боки)

Покладанє венцох опрез памятник на Мемориялним теметове

Свята Служба Божа на вуковарским Мемориялним теметове

И попри препоручених мирох тисязчи людзох у колони здогадованя

BROJ
ЧИСЛО 220

GODINA
ПОК 2020.
XLIX

“NOVA DUMKA”

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeca Europe 93

Tel. / faks: 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Certis d.o.o. Cerna

Naklada: 700 primjeraka

“НОВА ДУМКА”

Видава: Союз Русиных РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За издавателя: Дубравка Раšљанин

Редакција: Вуковар, Ради Европи 93

Тел. / факс. 032 428–342

ИБАН HR1623400091110057465

Друкуе: Цертис д.о.о. Церна

Тираж: 700 прикладніки

Tiskano – Друковане

12 / 2020

Cijena

Цена

10

Kuna

Куни

Rukopisi se ne vraćaju.

Objavljeni prilozi se honoriraju.

Рукописи ше не враћаю.

Обявени прилоги ше гонорују.

IZ NAŠIH MJESTA - 3 НАШИХ МЕСТОХ

И попрі препоручених мирох Штабу цивилней заштити у колони здогадованя було на тисячи людзох.	2
Obilježavanje Dana sjećanja na žrtvu Vukovara	5
Дюра Папгаргаї и Мелания Римар – дзецински поетове	24
Дюра Папгаргаї	24
Мелания Римар	24
Як синове садзели пасуло.	27
Kako tehnologija utječe na odgoj djece?	28
„Svako za se travu pase“	29
Lordoza	30

DRUŠTVO I POLITIKA - ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА

Руснаци положели венец и запалели швичку з нагоди Дня здогадованя на жертву Вуковару.	4
Координация националних меншинох ВСЖ положела венец и запалела швичку з нагоди Дня здогадованя на жертву Вуковару	4
92. telefonska sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske	5
Треба вихасновац шицко тото цо добре	8
Рада рускей националней меншини Општини Томповци.	9

INTERVJU - ИНТЕРВЈУ

Кед бим знал цо ше случи, нігда бим му не дошлебодзел же би ишол з нами	6
Од вше ше сцела занімац з уметносу	20
Погосцительство то една велька уметносц	22

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - ЗОЗ ДУХОВНОГ ЖИВОТА

Каритас нашей грекокатолицкей епархиї подзелел 173 тони поживових артиклох!	10
Крачун и COVID-19	10
Петровски дзвони дзвонели и дзвоніц буду	11
Sv. Jozafat Rajevo Selo	12

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

КОМУ ТРЕБА КРАЧУН?	12
НЕЗАБУДЗЕНИ ПАМЯТКИ	26
Немир – Nemir	26
цо то за сон – što je to za san.	31

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA - ЗОЗ РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Виртуални Дравски габи у ковид 2020. року	13
Наступ КД Рушняк на Дню державности БиГ у Риєки	18
Нова кніжка поезиї КД „Рушняк“ ПГЖ	18
Вистава малюнок на тему валала у Риєки.	19
Порядна рочна скупштина Рушняка	19

IZ RADA SAVEZA - ЗОЗ РОБОТИ СОЮЗУ

Поставена перша вистава женского народного облечива националних меншинох Вуковарско-сримскей жупаниї	16
---	----

STARE FOTOGRAFIJE - СТАРИ ФОТОГРАФИЇ

Древени санки.	25
------------------------	----

RETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Мена при Руснацох.	27
----------------------------	----

Насловни бок: о. Владимир Седлак – Церква Покрову Пресвятей Богородици
у Петровцох на Крачун

Остатні бок: Звонко Костелник – Вистава народного облечива националних
меншинох ВСЖ; з лїва на право: руске, немецке и мадырске женске
народне облечиво

UREDNIŠTVO: Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ljubica Harhaj, Manuela Dudaš, Lesya Mudri i Vladimir Provči

SAVJET UREDNIŠTVA: dr.sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Marijana Džudžar, vl. Vladimir Sedlak

LEKTORI: Marija Vulić (rusinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-1),

“Nova dumka” je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вера Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Мануела Дудаш, Любица Гаргаї, Владимир Провчи, Леся Мудри

СОВИТ РЕДАКЦИЇ: д.ф.н. Оксана Тимко Дітко (председатель), Маріяна Джуджар, о. Владимир Седлак

ЛЕКТОРЕ: Мария Вулич (руски язык), Андрея Магоч (гортватски язык)

Друковане помага Совит за национални меншини Републики Горватскей.

На вимагане Союзу Русиных и Українцох Републики Горватскей з Ришеньом Министерства информования Републики Горватскей од 15. януара 1992. року (УЧ. 523–92–1) „Нова думка“ уписана до евиденциї явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источасно и становиско редакциї лебо видавателя.

Руснаци положили венец и запалели швичку з нагоди Дня здогадованя на жертву Вуковару

З нагоди Дня здогадованя на жертву Вуковару и 29. рочніцу страданя шицких бранітельох и цивилох у Отечественей войны, 14. новембра, на Меморіялним теметове жертвох зоз Отечественей войны у Вуковаре, заеднічки положили венец и запалели швичку Союз Русиных РГ, Ради рускей националней меншини ВСЖ, Городу Вуковару, Богдановцох

и Представителька рускей националней меншини ОБЖ. Того року пре предписани епидемиологийни мири не могол присуствовац и Представитель рускей националней меншини Городу Загребу. Наздаваме ше же тоти епидемиологийни мири не буду вично тирвац, та ше нам придружи идущого року.

Звонко Костелник, проф.

Руска делегация на Меморіялним теметове у Вуковаре

З ліва на право: Томислав Кетелеш, Владо Русин, Маријана Джуджар, Звонко Костелник, Агнетка Балатинац, Зденко Балатинац и Зденко Бурчак

Положени венец за шицких забитих и нестатих бранітельох и цивилох у Отечественей войны

Координация националних меншинох ВСЖ положила венец и запалела швичку з нагоди Дня здогадованя на жертву Вуковару

Координация радох и представительох националних меншинох Вуковарско-сримскей жупанії, 16. новембра 2020. року, на Меморіялним теметове жертви Отечественей войны положила венец и запалела швичку з нагоди 29. рочніцу страданя бранітельох и циви-

лох у Отечественей войны.

Велі припадніки националних меншинох дали вельке и найвреднейше доприношене у Отечественей войны, а то свой власни живот и ту су поховани у алеї бранітельох. Нешка ше не бориме за Горватску зоз пушку и метком, але każde на

своім роботним месце и на длужносцох котри окончуе. Венец положила делегация на чоле зоз председателом Координації Светиславом Микеревичом и под-председателом Якимом Ердельом. Най им буде вична памят и слава!

Звонко Костелник, проф.

Делегация Координації националних меншинох ВСЖ на Меморіялним теметове у Вуковаре

Покладане венца

Obilježavanje Dana sjećanja na žrtvu Vukovara

U župi sv. Jozafata u Rajevom Selu obilježeno je 17. studenoga u 18 h sjećanje na žrtvu Vukovara te sve poginule i umrle branitelje i civile, kako našega mjesta tako i susjednih. Ispred župne crkve veliku svijeću zapalio je župnik Oleg Zakaljuk te izmolio panahidu za pokojne, a franje-

vački gvardijan fra Niko Josić iz Dubrava izmolio je opijelo. U znak sjećanja upaljene su svijeće, znakovito u obliku križa. Sudjelovali su i članovi udruga branitelja Posavskih Podgajaca, Drenovaca te Vrbanje i Soljana.

Marija Zakaljuk

92. telefonska sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske

Pandemija bolesti COVID-19 i dalje je u tijeku te imajući u vidu epidemiološke mjere i preporuke, trenutno nije upitno niti moguće održavanje sjednica Savjeta. Temeljem članka 11. Poslovnika o radu Savjeta za nacionalne manjine, predsjednik Aleksandar Tolnauer sazvao je 92. telefonsku sjednicu Savjeta za dan 18. prosinca 2020. godine i predložio sljedeće točke

DNEVNOG REDA

1. usvajanje zapisnika s 91. sjednice;
2. usvajanje Prijedloga odluke o imenovanju Povjerenstva za raspodjelu sredstava udrugama i ustanovama nacionalnih manjina za 2021. godinu.

AD.2 Temeljem Kriterija financiranja i ugovaranja programa kulturne autonomije nacionalnih manjina i metodologije praćenja i vrednovanja provedbe financiranih programa («Narodne novine: broj 105/16 i 81/20) Savjet na godišnjoj razini krajem tekuće godine za narednu godinu imenuje Povjerenstvo za raspodjelu sredstava udrugama i ustanovama nacionalnih manjina koje izrađuje prijedlog Odluke o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina.

Članovi Savjeta za nacionalne manjine jednoglasno su prihvatili usvajanje zapisnika i odluku o imenovanju Povjerenstva za raspodjelu sredstava udrugama i ustanovama nacionalnih manjina za 2021. godinu.

Zvonko Kostelnik, prof.

Хроніка єдного часу... II часц

Кед бим знал цо ше случи, нігда бим му не дошлєбодзел же би ишол з нами

Дозапovidнік охрани Миклошевцох у Отечественей войны, председатель Месного одбору Миклошевцох, человек до хторого валалчанє уперали попатрунок кед требало исц на прегварки з неприятельским войском и паравоєнима формациями, Дюро Бики приповеда...

* **Виприповедайте нам як ше одвивал живот у Миклошевцох под час войны** – Миклошевци, у септембру 1991. року уж не мали струї, поживи неставало, а войны не було видно конца. У єдней хвильки зачул ше звук авионох, а з далека ше видзел густи чарни дим. Думали зме же бомбардовани нафтовод, але дочуло ше же бомбардовани Новосадски корпус, хтори бул стационарвани на Опатовскей пустари. Не верели зме же би своєю бомбардовали своїх. Одлучели зме, нас пейцме, же пойдземе опатриц. Кед зме дошли по Опатовску пустару, мали зме цо видзиц! Розруцани ствари, воєни средства зніщени, а воякох нігдзе. Шицко напуццєне! Пошли зме погледац чи ест дацо за поживу бо у валале залихи єдзєня уж були скоро при концу. Позберали зме шицки конзерви цо зме нашли, же бизме могли подзелїц валалчаньом, а вжали зме и два Пинцгауери хтори були исправни – приповеда Дюро Бики о войны у Миклошевцох.

– Интенция паравоєних формацийох була виселїц з валалох шицких хтори не Сербии и оплячкац цо ше може, а подуперала их тедишня ЮНА, – гварри Бики и предлужє – бул 4. октобер, векшина валалох коло Миклошевцох уж спадли до неприятельских рукох, а жителе були повисельовани. Добили зме дояву же ше у Илоку будзе формовац конвой з гевтима хтори жадаю напуциц своєю обисца и пойсц до нукашньосци Горватскей, а исти тот конвой будзе безпечно препущени и не будзе ше го нападац.

– Замеркуйце тоту перфидносц – понукнуте вам же бисце напуццєли своєю обисце, же вас ше препущи та спашице власни живот. Яки були добри, виганяю вас, а приказую як же сце пошли сами! Иронично констатує Бики и предлужє – Хто нормали добродзєчне охаби своєю обисце и шицко цо ма?!

Же би примушєли людзох напуциц валал, побунєни Сербии, допомогнути з ЮНА, руцєли на валал ище дас 20 гранати. Потрафєли центр, шорик... людзе ше престрашєли, глєдали же бизме ишли прегваряц же би людзе не настрадали и же би не зровняли валал. Їх тактика вшадзи була така, перше грана-

Дюро Бики дочаснік горватского войска у пензии

товали валали, же би створєли панїку, а кед людзе у страху напуццєли своєю обисца, уходзєли до їх хижох и шицко оплячкали.

Мали зме информации же сотрудики побунєних Сербох и дзєпєдєни нашо валалчанє, алє зме не знали точно же хто то бул.

* **Як цєкли прегварки коло условийох же би ше людзох препущєло з валалу** – Мушим Вам щиро повєсц же таки жвирства человек не може задумац! – гутори Бики и предлужє – Як председатель Месного одбору, чувствовал сом же ми длужносц исц прегваряц, гоч мушим повєсц же ме дзєпєдєни и одгваряли, медзи котрима бул и наш паноцєц Симунович, хтори ше бал же бизме не настрадали. Алє дзєпєдєни други, най так повєм, навальовали най идзем.

Пораздєли зме ше, Гєно Гайдук, хтори бул замєнік председателя Месного одбору, и я, же пойдзєме. Вожєл нас Слободан Андєлич хтори нам гарантовал же нам ше ніч не случи. Алє, у останней хвильки гу нам шєднул и Славко Гайдук, хтори у тедишнї час бул активни полицай, та озда чувствовал же му ту место. Не бул на длужносци, и не ношел службово шмати окрем панталонох, алє заш лєм жадал исц з нами.

Кед бим знал цо будзє, нігда бим му не дошлєбодзел же би ишол з нами – през смуток ше здогадує Дюро Бики.

– Пришли зме до Чаковцох, а там нас дочєкали мойо сушєдово, Милан и Душко Станкович, Живадин Чирич... Думали зме, шицко будзє добре, алє вєц почала тортура. Почали нас биц, копац до нас, мнє Чирич дрилєл бомбу до устох и грожел же ме забиє, вибил ми два зуби. З кундаком ме вдєрєли по глави, спаднул сом, не знал сом за себе. Видзєли зме же то не закончи добре, а видзєли то и дзєпєдєни Чаковчанє хтори ше не складали же би ше людзох так било, алє не шмєли ніч повєсц. Алє єдєн з нїх ше одшмєлєл та пошол по майора ЮНА Васича же би пришол бо ше почали виживївоац на нас.

Пришол ту и Здравко Симич, хтори вєдно зо мну и зоз Гєном бул у ради месних заєднїцох Општини Вуковар та зме ше добре познали. Алє кед зме подумали же вон будзє розумни, аж тєди зме мали цо видзиц! Лапєл Славка Гайдук и грожел же вон йому тєраз прєсудзи бо го Гайдук, на службовей роботї як полицай, застановївоал кєд Симич ишол на прегварки до Нєгославцох. Хлапєц лєм окончовал своєю длужносц, алє видзел сом же тот озбильно грожи. Барз сом ше злєкол за Славка.

* **Прегварки прєшли до випитованя**

– У мєдзичашє пришол майор хтори заповєдал зоз ЮНА, а я ше зрадовал же тєраз будзє лєпше, же будзєме безпєчнейши и почнєме прєгваряц. Алє, барз сом ше спрєвєдол. Положєли нас шєдзиц на лавку коло мура, опрєз нас поставєли митралєз, а вони шєдли споза митралєза и почали нас випитовац. Як председатель МО, я одвїтовал. Питали ше кєльо мамє наоружаня, якє наоружанє, кєльо нас єст, кєльо ище житєльох остало, кєльо пошло... Коло питаньох кєльо єст наоружаних и якє оружїє, я пробовал прєполовиц числа, алє вони мє за шицко виправяли. Видзел сом же вони шицко точно знаю и же их информує дахто з валалу, та сом заклочєл же лєпше повєсц правду, бо так можєм нацагнуц на нас лєм ище вєкши гнєв.

Так нашо прегварки, уствари, не були нїяки прегварки, алє зме достали улти-

матум – мали зме придац и привесц на прикочу шицко наоружане у року од 15 минути, бо у противним зровнаю валал.

Не було ту вецей цо за повесц. Поста-вали зме шицки троме и Слободан Анделич хтори нас вожел як штварти, але теди виступел Здравко Симич и гурторел же Славко Гайдук остава бо вон з нїм ма нерозраховани рахунки. Ми модлели майора най нас шицких пуца, а апеловали зме и преїг Слободана бо нам вон гарантовал же нам ше ніч не случи, але теди ше указало же локални предводнік ма векшу моц од майора ЮНА. Здравко Симич ше отресол на майора же най заповеда зоз своїма во-яками и най ше му виступи, а на нашо вельке чудоване, майор ше без слова поцагнул и охабел Славка Гайдука локалним екстремним паравоєним формациейом. У Чаковцох у тедишні час було людзох з рижних местох и шицки були порихтани войовац против Горватскей, та аж и дзепоедни Миклошевчане.

– Кед зме ше врацели, у центру Миклошевцох нас дочекали людзе же би чули цо будзе далей. Єдни сцели най ше при-да оружїе, други не. На концу порадзе-не же ше оружє не прида, а я одлучел же ше там вецей не врацам. Док зме то бешедовали, на валал спадла граната та ше шицки розбежали же би не погину-ли – приповеда Дюра Бики.

О штири дні, зишол ше наш кризни

Дюра Бики

штаб, бул 8. то октобер. Принесли зме одлуку же напуциме валал. Явели зме шицким хтори участвовали у охрани Миклошевцох и поволали же хто сце, най придзе з нами. Точно на 11 годзин, гевтого 8. октобра, нас штераец двомерушели до леса, на Єлаш. Познейше, кед зме уж були у Загребе, дознал сом же того дня забили Славка Гайдука. Анї нешка не можем прежалїц

же сом му дошлебодзел же би ишол з нами.

Як зме преходзели през валал, обачел сом бачика Юлина Голикового и замод-лел най пуци сина Мижа з нами бо, понеже були перши у ГДЗ, годни недо-бре преїсц, а уж и так мал зваду з ло-калним тарговцом хтори бул, укаже ше познейше, на неприятельским боку. Но бачи Юлин мал вельки маєток, вельо статку, а вон и жена не могли шицко сами поробиц, та гварел же най ше не старам, кед би пришло до проблемох, маю порихтани авто та сцекню.

Нажаль, була то погришна одлука, по-забивали их.

Єлашки лес зме барз добре позна-ли, знали зме ше кадзи рушац и як ше справовац же бизме зачували живот.

Але, у валале нам остали жени и дзеци. Гранати падали по Миклошевцох, та шицки з валалу були по хотарох, по ку-курицох. Требало даяк вицагнуц своїх, а и других хтори би сцели до конвою. Мушело ше исц през кукурици до Со-тина, а зоз Сотина зме их вец одвезли до Илоку. Вожели гевти хтори не були тельо виложени, односно тельо позна-ти окупаторскому войску. Ми други не шмели анї блїзко.

Поспишело нам ше одвезц три фамелиї з дзецми, а вец зме ше мушели рушац далей и пробовац ше пребиц на шле-бодну територїю Горватскей.

– предлужи ше

Агнетка Балатиниац

Дюра Бики перши з лїва

Розгварка зоз председателюм Ради рускей националней меншини городу Вуковару

Треба вихасновац шицко тото цо добре

(перша часц)

Без огляду же рок за нами означени зоз пандемию коронавируса, Рада рускей националней меншини городу Вуковару заш лем була досц активна. Правда же не було у можливосци витвориц план и програму на способ як то було заплановане, але заш лем робело, сходзело ше на схадзки, бешедовало, радзело... О самей работи Ради, о ей планах и цельюх бешедовали зме зоз председателюм Зденком Бурчаком.

*** Поведзце нам даскельо слова о составе Ради рускей националней меншини городу Вуковару.**

Наша Рада ма петнац членох, ту председатель, подпредседатель и касир, а шицки други члени. Я окончуем длужносц председателя, подпредседателя Мирослав Дітко, а касирка Наталия Барна. На зволану схадзку треба присц вецей як половка членох же би ше ю могло отрмац. Службово не маме записничара, але збуваня на схадзках и евиденцию хто присутни пише и водзи Наталия Гнатко. Членох Ради як политичного цела вибераю на виберанкох шицки Руснаци хтори жию у городу Вуковару, без огляду на їх активносци або неактивносци у даедних других здруженьох.

Як председатель найвецей контактуем зоз подпредседателюм и касирку, и сцел бим наглашиц же тото сотрудничтво барз добре. Тиж так, цо ше дотика членох, барз сом задовольни зоз одволованьом на схадзки. Видзи ше же озбыльно похопели указане им довирие хторе им на виберанкох указали припадніки нашей националней меншини.

*** Цо работа вашей ради?**

Од самого початку иснованя нашей Ради приоритет нам останац ше, кельо то можеме, не лем за вуковарских Руснацох, але и о других хторим помоц потребна, а ми ю у можливосци дац. У вязи зме зоз шицкима Руснацами у Републики Горватскей и кед зме у можливосци дацо звеліцац, дзечне ше одволуеме на поволанки.

Сцел бим надпомнуц и тото же наша Рада ма добри фундаменти на хторих ше далей може добре будовац. Вельо того одробели на самим початку работи Радох бувши состави нашей Ради на чоле зоз председателюку, нажалъ, тераз уж покойну Лелу Дітко, хтори започали и розробели велі акції на хторих ми далей робиме.

*** Маце дажки план и програму?**

Каждого року пишеме план и програму, а вони облапяю вельо того. Рада рускей националней меншини городу Вуковару ма за цель очуване национального идентитету през язык и писмо, виру, традицию и обичаї, як и очуване и розвиване культурного наслідства Руснацох. Тоти активносци ше одвиваю на подручу информования и видавателства, фахових едукацийох, студийних путованьох и образования, медзисобного друженья и помощи у работи нашим здруженьом и поединцом хтори ше занімаю зоз очуваньом руского иснованя, як и сотрудничтво зоз припадніками рускей националней меншини у Републики Горватскей и у иноземстве.

У першим шоре Рада ма за цель унапредзоване работи самей Ради, а преїг едукацийох своїх членох на рижних семинарох, тематских розправах на своїх схадзках и сотрудничтва зоз другима Радами националних меншинох хтори исную у городу Вуковару.

Надалей, ту информоване хторе у першим шоре вязане за билтен хтори Рада видава найменей раз рочно, а то завиши од можливосци финансования през чечуци рок. Припадніки рускей националней меншини на тот способ ше информуюм о работи Ради, работи культурно-уметніцких дружтвох и шицких других активносцох хтори ше збуваю през рок.

З часу на час ту и информоване у Новей думки, а о важнейших збуваньох вязаних за роботу Ради. Вшеліяк, вше кед то можлїве, хаснуеме нагоду дац информацию преїг явних медийох и интернету.

Рада свойоу моцї уклада и до образования

и едукації Руснацох на рижни способи. То ше углавним одноши на пенезну помоц. Ту Рада дава помоц у вецей напрямох, як цо: отримоване Летней школи за дзеци и младеж, помоц при образованю младих на руским языке, у організації Округлого стола „Русини вчера, нешка, ютре“, финансование музичних роботных за дзеци и младеж хтори активни члени наших культурних дружтвох, помоц при настави на руским языке у ОШ „Антуна Бауера“ у Вуковаре зоз набавку материялних средствох потребних у настави, промоції кнїжкох на руским языке и помоц при образованю Руснацох, окреме младих и незанятих.

Надалей, ту и отримоване и унапредзоване культурного наслідства Руснацох. То можлїве на вецей способи: активно участвовац на схадзках и у розправах вязаних за розвой культурного аматеризму як найважнейшей форми очуваня культуры, сотрудничтво зоз КУД „Осиф Костелник“ Вуковар и Дружтво „Руснак“ Петровци, соорганізоване госцованя драмских групох у Вуковаре, а зоз Републики Горватскей и Войводини, організоване означованя Дня Руснацох у Републики Горватскей, потримовка и зявїоване на культурних и других манифестацийох у Републики Горватскей и иноземстве хтори організую Руснаци, організоване и означоване рочніцох и преславох вязаних за Руснацох, представяне националних едлох и ручних роботох у організації Городу Вуковару, а у сотрудничтве зоз Туристичну заедніцу городу Вуковару.

И на остатку, Рада вельо трима до сотрудничтва зоз локалну самоуправу, а пре советодавни услуги и препознаване и ришоване проблемох, сотрудничтво у работи Координації радох и представителюх у РГ (хторе утаргнуте, а можебуц ознова зажие), сотрудничтво зоз другима дружтвами и здруженьями рускей националней меншини у РГ, розвиване медзнародного сотрудничтва рускей националней меншини зоз рускима здруженьями у Сербії, Словацкей, України, Польскей и других жемох, нащива важним рочніцом и збуваньом у жемох дзе жию Руснаци, сотрудничтво зоз невладовима здруженьями и другима представниками цивилного дружтва.

У сущносци, можеме вельо того допомагац, робїц и на якишик способ аж и організовац, але шицко завиши од того за цо ше укаже потреба, а цо вязане за Руснацох.

Наприклад, манифестацию Дружтва Руснак „Кед голубица лецела“ уж традиційно финансино помагаме бо вони за тоту манифестацию доставаю барз мало пенезу.

Любица Гаргаї

Схадзка Ради. З лїва на право: Любица Гаргаї, Звонимир и Наталия Барна, Мирослав Дітко, Зденко Бурчак, Звонко Гайдук, Владо Русин

Представяме Вам...

Рада рускей националней меншини Општини Томповци

Од трох националних меншинох хтори виберали ради на подручу Општини Томповци, Руснаци мали найвекше число уписаних виберачох.

***Яки стан припаднікох рускей националней меншини у самой Општини Томповци**

– Спрам попису жительствова зоз 2011. року, маме податок же у Миклошевцох жило 378 жительствох, од того, коло 80% Руснаци. Велі, як и з других местох, невязане за националносц, поодходзели робиц до заходней Европи, та тераз сигурно ест вельо меней жительствох. У валале жию и припадніки других националносцох, але векшина Руснаци. Але, як сом уж гварел, шицки з валалу активни у дружтвеним живоце, не видзелюе ше же хто цо по националносци.

***Як сотрудуеце з општинским институциями, чи уважую зауваги Ради и чи ше прилапяю даяки предклади з боку Ради?**

– Як векшина зна, рада ма лем совитодавну улогу у работи Општинскей ради, але кед дацо од винімового значеня, Општина вше дзечне побешедуе зоз шицким актерама зацикавенима за одредзену проблематику – гвари Славко Ждиняк.

***Знаме же сце, спред меншинскей квоти избрани за заменіка општинского началніка, яки Ваш уплів з того боку и чи на тот способ можеце подзвигнуц уровень, односно стандарт живота Руснацох у Миклошевцох?**

– Правда, избрани сом за заменіка началніка и намагам ше зробиц цо вецей можливе. Уключени зме, як валал та з тим и як Руснаци, до шицких проектох хтори ше одвиваю на подручу нашей Општини – гутори Ждиняк.

– Ниа, започало ше будовац и Дом култури, правда у габаритох яки бул и стари, але рахуеме же за наш валал будзе достаточни. Асфалтовало ше дзепоедни улічки зоз фондох европскей унії хтори за меншини. Вельо ше того роби праве з тих фондох за меншини. Уключуеме наших валалчаньох до шицких проектох хтори им обезпечую роботу. Найпознатши можебуц проект „Zaželi“ хтори переважно ма задачу помагац старшим людзом, а ту вше заняте значне число женох з валалу.

*** Славко Ждиняк, окрема же є председатель Ради рускей националней меншини Општини Томповци, ма**

ище велі функції, медзи котрима заменік началніка Општини Томповци, председатель КУД „Яким Говля“ Миклошевци, активни є у НК „Русин“, спортских бавискох Яша Баков з Войводини, а порядне одходзи и на Русинкуп до Словацкей.

– Кед ше так начишли, випатра же мам насправди превельо функції, – з ошмихом констатуе Ждиняк – але то ше шицко преплета, и спорт, и култура, и политика, и дружтвени живот. Кед жице у меншим месце, шицки ше медзи собу познаю и шицки ше уключую спрам своїх можливосцох и спо-

собносцох. Як житель Миклошевцох, але и през шицки функції хтори сце начишлели же мам, барз сом задовольни як функциониеме як заедніца. Вше мож вецей и лепше, але у нешкайших обставиных, думам же зме як руска национална заедніца хтора у Миклошевцох жиє уж 172 роки, а очувала свой язык, писмо, виру и културу, на добрей драги и кед будземе зложни, шицко ше годно витвориц – спрам своих замеркованьох констатовал Славко Ждиняк, председатель Ради рускей националней меншини Општини Томповци.

Агнетка Балагинац

Миклошевци, пиетет жертвам Отечественей войны, Славко Ждиняк перши з правого боку при памятнику

Славко Ждиняк зоз вше милима госцами на манифестации Миклошевци. З ліва на право: Владимир Провчи, Звонко Костелник, Славко Ждиняк и Владо Русин

Каритас нашей грекокатолицкей епархии подзелел 173 тони поживових артиклох!

Барз часто мож обачиц смутне подценъоване самих себе, або аж и зоз боку других нашей грекокатолицкей стварносци у Републики Горватскей. А праве грекокатолики століттями у горватскей истории охабели глібоки шлід, од дальшей прешлосци по нешкайши дзень. Длуго би було споминац вельких людзох з нашей духовней традиції на полю медицини, просвити, язикословя, политики, уметносци, економії, банкарства, гуманитарней роботи, итд.

Праве тота гуманитарна робота у остатніх пейцох рокох барз присутна у рамикох нашей Церкви. Дзекуючи нашому священікови о. Иванови Раделякови, котрого велі з нас младших навоуеме и „патер“, Влада Републики Горватскей лем у децембру 2020. року доделала Каритасу Крижевскей епархии 173 тони поживових артиклох! Подрозуміе ше же за таке довирие заслужена длугорочна квалитетна робота постредования нашего Каритасу у дзеленю гуманитарней помощи у цалей Горватскей. Вистка обявена 15.12.2020. на бокох Информативней католицкей агенції: <https://ika.hkm.hr/novosti/hrvatska-vlada-preko-caritasa-krizevacke-eparhije-donirala-173-tone-namirnica>. Тоти артикли Крижевска епархия розподзельовала спрам по-

Каритас - о. Иван Раделяк

требох другим римокатолицким владицеством, але и Православней церкви и Исламскей заедніци у РГ. Важне знац тот податок у чаше кед ше у наших парохийох дзелі помоц, без огляду на вирску припадносц гевтих у нужди котри ше явяю до наших Каритасох. Несебичносц дарованя припознал и „Glas Koncila“ як и дзепоедни дньово новини

Каритас 2020.

у Горватскей. У чаше кед горватска явносц з вельким подзекованьом з боку народных кухньох (pučke kuhinje), дзепоедних домох, школох, дзедцинских заградкох, хасновательох парохиялно-го Каритасу дзекуе Влади РГ и нашому Каритасу, маме наисце потребу буц пишни и можебуц аж и понукнуц волонтерски свойому парохови за даедну будуцу акцию, як цо уж дзешатки наших людзох и младих поцихи творя и зоз тим свидомо, або несвидомо, у тих чувствительних часох зоз своего боку солидарно участвую у помощи потребнейшим од себе.

До наших Каритасох у Срме и Славониї тиж сцигла помоц. Штретком децембра Каритас розделени нашим парохийом у Вуковаре, Миклошевцох, Берку, Петровцох, Винковцох, Райовим Селе, Пишкуревцох, Долніх Андриевцох, Осиеку, Славонским Бродзе, Горніх Андриевцох, Шумечу, Канижи, Липовлянох, Сибињу, як и манастиром шестрох Василянкох у Осиеку, Славонским Бродзе и Вуковаре. Коло Крачуна предвидзене дзелене пакетох особом у нужди, же би и вони крачунски и новорочни швета дочекали допомогнути з муку, олейом, цестом, паштету, нарезками, сиром, маджуном и рискашу.

о. Владимир Седлак

Крачун и COVID-19

Швето рожества Христового у нашей традиції, як и при веліх других народох, окреме Горватах, означоване зоз димензию стретнуца у церкви, у фамелийох, на площох...

Уж и сами крачунски пририхтованя ващарох, шлізкаліцох и оквицованя, але и рихтане дзедцинских програмох, колядох, предкрачунских споведзох, модленя крачунских дзевятніцох, а вец и у самих дньох шветох: богослуженьох, обиходзеньох фамелиї и сушедових, рижних академийох и концертох при нас маю моцни социялно-дружтвени печач.

Того року пре новонастати обставини тот галайк котри ше творел през століття традиції, окреме остатніх рокох, нараз би того року мушел зацихнуц. Епидемиологийни мири уж пред Крачуном редуквали културни програми, нет ані вельких стретнуцох. Познаме веліх котри уж хоровали, або ище вше хорую од корони. То саме по себе уж

вимага предосторожносц и завера нас до фамелийних кругох, а тиж уноши и цихосц до нашей гласней каждодньовносци.

Патраци по християнски, Христово родзене ані ше не одбуло у даяким розкошним, з медийним и комерциялну помпу призначеним конзумним чаше. Не одбуло ше ані у Єрусалиме, тедишнім духовним, народним, административним, културним, тарговинским штретдиску, але на периферії, у

малим городу, лепше повесц векшим валале, котри мал славну прешлосц, але уж у Исусовим чаше була лем худобна периферия. На тей периферії, заш ані не у валале, але у вертепу (пещери) при валале, склонели ше Мария и Осиф, бо у чаше кед ше ишли пописац по розказу цара Августа до места дзе по кореньох припадали и обисц родзину, Марії пришол час родзиц. Але за ніх не було места. У едних пре ганьбу, у других пре гужву у обисце, а у трецих можебуц бо обчековали вельку свадзбу на котру нігда на концу не були волани, так то ошпивуе писня крачунскей дзевятніци. Точно не дознаме, але у сущносци ані не значне... Углавним, Христово родзене, патрене през шветово очи, очи слави и гламуру, було едно обичне родзене одбуте у цихосци, дзе аж и пастире и овци були по вонку и у полю и пасли, як и писня „Пасли овци пастире“ ошпивуе...

Таїнство вири ше розважує у цихосци шерца. Лем кед галайк швета уцихне, чловек може чуц Божи глас у себе. Подобне як у писні: „Циха ноц, свята ноц“. Медзитим, не треба же би ше мишало цихосц уха и цихосц (мирносц) шерца. Тоти цо видзели вельку шветлосц и чули розшпиваних глашнікох-ангелох, пришли ше поклоніц малому Исусови. Вони шицки у мирносци своєї каждодньовосци достали Божи знак... Немир и галайк у каждодньовносци уноши грих, и то праве тот грих котрого зме свидоми у своїм живоце. Нашо слабосци як звада, зле око, зле слово, зли думки, гоч и глумиме мирносц, жру нас зоднука. Поготов теди кед ані не маме намиру ришиц ше их, надвладац их, але з німа и у ніх жиєме. Цар Ирод и його палата, обчековали приход Месії у слави, але ше го источасно и бали. Кед Ирод дочул о Христови, дзєко Исус мало уж коло два роки. А вец и мудреци з далека

пришли. Мудросц и розум гледа смисел живота, розумни ше намага читац од Бога дані знаки. Иродови розум ошлепел цалком, бо мирносци шерца уж одавно при нім ані не було. Тот духовно забити чловек думал же ше змири з вельким галайком каждодньових госцинох, а кед уж иншаки забави не помагали, плач веліх мацерох котрим однял синых по його думаню требало же би му принесол мир, а народу благодат... Але мир и благодат рушаю зоз сили любви шерца, не зоз сили вимсценя. И нешка стретнуц ше зоз самим собу, прикрашиц зоз миром, у св. споведзи ознова найсц то то чувство мирного, нового початку, то фундамент христянского швета. Вон не виключує други аспекти як цо то писня, оквиценосц, стретане, але може, або аж и муши и без тих вонкашніх прикметох, або у їх редукованих вариантох того року достаточо преславиц швето. Крачун за вирних не лем на

драже, у тарговинох, на площох, та ані не лем у церквних храмох. Крачун у наших шерцох браца и шестри! Швета не дні сцеканя од наших каждодньових терохо и дні понадмирного трошеня и улізованя єдних другим... То праве духовне „полнене батерийох“ же бизме шицку стварносц преткали з писню котра виходзи з мирносци шерца и дава нам моци далей жиц, як цо и сам Христос од малючка своєю терхи ношел але и радосно жил, не лем преживйовал. Нашо прекрасне здравкане у крачунским чаше: „Христос раждаєтся – славите єго“ виходзи праве зоз шерца у котрим ше Христос ознова народзує и дава нам новей сили ношиц наш каждодньови живот, аж и теди кед вон прициснути з таку хороту як цо то КО-ВИД-19. Щєслїви Вам шицким Крачун – швето Христового рождєства и благословени Нови рок!

о. Владимир Седлак

Петровски дзвони дзвонєли и дзвоніц буду

После того як велька буря и гирмене у ноци з 1. на 2. юлий очкодовали систему за дзвонєне у петровскей парохиялней церкви Покрову Прєсвєтєй Богородици, зворушени з тоту подїю попробовали зме перше зрозуміц цо ше то здбуло у нашей турні.

Од трох електрификованих дзвонох ані єден не бул вецей у функції. Гром вдерел даскельо раз до громобрану. Од пошлїдкох индукції и доходу струї преїг нули на єдну з матичних плочох (motherboard), три процесори котри водзели систему дзвонєня були нательо очкодовани же их неможлїве оправиц. На щєсце, централна командна єдинка, мотори, сензори моторохо и инсталациї, як тота за струю, так и тота механїчна за дзвонєне, остали у добрим стану. Пре позберану индуктивну струю и „ахилову пету“ котру вона прєнашла, зацїхли нашо дзвони на лем цо не полни два мешацї.

Вельки дзвон, розуми ше, дораз бул оспособени за першу руку, а могло ше и ручно дзвоніц на найменшим дзвону. У медзичаше, наш парохиян котри уж єден час роби у иножемстве, а сцєл остац анонимни, подаровал, як ше и зарекол, вкупну потребну суму же би ше и штвартї дзвон електрификовал.

У надїї же би можебуц дацо од електронїки могло буц спашєне, питали зме и за „друге думанє“ фаховца за таки инсталациї, нашого Петровчянина, пана Янка Маньошового. По обяжним препатраню матичних плочох и шицких компонентохо, було заключєне же ше ту, нажаль, вецей ніч не може спашиц, але ше муши направиц шицко нове.

Нова конфигурация проектована так же би ше и штвартї дзвон положєло до функції, та тєраз двоня: св. Йоан ап. и єв. (найстарши и найменши), Покров Прєсв. Богородици, св. Йозафат и св. Миколай (найвєкши дзвон), як дакеди у часохо ручного дзвонєня и под час першей електрификації о. Кирила Планчака.

Дзєкуюци добрей волї и церковносци подпрїємства „Elektrika Rašić“, котре робєло санацию чкоди, розумєло ше же Кирбай швето за котре би дзвони мушєли дзвоніц, а виплацованє работи охабєне на почєк, док ше не назбєраю пенєжи.

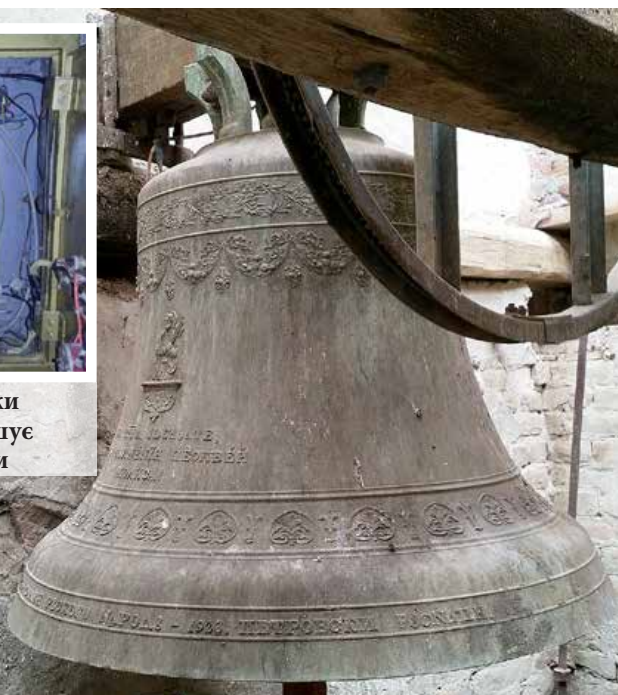
Вкупна сума санациї чкоди од грому и додатковей електрификації нашого найстаршого и найменшого дзвона (зоз 1868. року) на концу була 3.700,00 € (без ПДВ-у) або 27.750,00 кн (34.687,50 кн зоз ПДВ-ом).

Шицким дароватєльом з нашей парохии и ширше, а єст их надосц, без огляду хто кельо спрам своїхо можлївосцохо и дзєки даровал за оправяне дзвонох, у мєно церковного одбору и вирних петровскей парохии шцїро и од шерца дзєкуєме!!!

о. Владимир Седлак

Микропроцєсорски систем хтори порушє петровски дзвони

св. Йозафат, єден од штирохо пртровских дзвонох

Sv. Jozafat Rajevo Selo

U četvrtak 12. 11. 2020. godine proslavljen je crkveni god u župi sv. Jozafata u Rajevom Selu. Ove godine uz nešto manji broj kako svećenstva tako i ljudi, sukladno preporukama stožera civilne zaštite. Liturgijsko slavlje predvodio je vladika križevački mons. Milan Stipić, uz vikara slavonsko-srijemskog o. Vladimira Sedlaka, dekana srijemskog

o. Romana Stupjaka, gvardijana franjevačkog samostana u Dubravama fra Niku Josića, svećenika zadarske nadbiskupija don Slavka Ivoša te domaćeg župnika o. Olega Zakaljuka. Vladika Milan u propovijedi spomenuo je stradanje sv. Jozafata Polockog za jedinstvo vjere jer je on добри pastir koji polaže život за своје овце управо попут само-

га нашега Спаситеља Исуса Христа. То је заправо круна нашега живота, бити овјенчан славом небескога кралјевства. Нагласио је како ми требамо бити попут стада и сљедити нашега пастира, можда не у мучи, али сигурно у побожности и ревности према Христу како нам је и св. Јозафат показао.

Marija Zakaljuk

КОМУ ТРЕБА КРАЧУН?

Кед шацуем площи и улици,
Авзлоги и змисти цо ше понукаю,
Застанем дакус зармуцени
И питане ше у мне пребудзи.

Кому нешка Крачун потребни?
Кому потребни шицок тот галайк и немир?
Людзе и так жию по своїм,
А Тебе Боже парада не потребна.

Богатим Крачун нагода,
Же би својо богатство умножели ище вецей.
Худобни ше ище вецей задлужа,
И так биду на биду кладу.

Политичаром Крачун послужи за винчованки,
Пласую слики худобних дзедзох трецого швета,
А место едзена, пошлю им оружје,
И таки ци Крачун Исусе завадза.

Тебе Исусе едина намира була,
Же би нас Твоя любов дотхла.
Дзекуеме Исусе на пробованю,
Але спущ капку роси на горуцу людску муку.

Знова и нешка исную тоти,
Цо твоеј доброти равнаю дражки.
Пре таких Исусе својо руки розшир,
Допущ им дотхнуц ше Твоеј коліски у Вифлеему.

о. мр Дарко Рац

Виртуални Дравски габи у ковид 2020. року

Стретнуце хорох и шпивацких групох Руснацох Републики Горватскей, 16. Дравски габи, хторе ше звичайно отримуюе першого викенду у децембру, того року пре епидемиологийни мири Штабу цивилней заштити РГ, хтори праве у тот час забранели аматерски манифестациї, отримани на Фейсбук групи KUD Rusina Osijek, а подзелени на Фейсбук боку rusini.hr, як и на веліх приватних Фейсбук профилох.

КУД Руснацох Осиек ше опредзелел за тоту файту отримованя манифестації насампредз прето же би ше предлужел континуитет, а понеже векшина збуваньох у 2020. року идзе преїг дружтвених мрежох, КУД Руснацох Осиек поволал на сотрудничтво шицки руски дружтва з Горватскей хтори пестую хорске шпиване, же би вжали учасц на тих виртуалних Дравских габох, хтори ше отримали онлайн, 5. новембра того року.

Пред организационим одбором Дравских габох створело ше ище едно препречене, а то була забрана отримованя хорских пробох и зберане хорских ансамблех у Дружтвех.

На тот способ онеможлівене же би ше Дравски габи отримовали директно зоз каждого дружтва, але ше було примушене класц стари знімки и пошоровац их на даяки способ до едней манифестациї.

Тоту роботу на себе превжала Агнетка Балатинац, а пошвидко ше могло опатриц и обединени материал на ютюбовим каналу rusinihr, а подзелени на уж спомнутих Фейсбук групох и бокох.

Звичайни Дравски габи вше угосца и даедно дружтво з Войводини, як и припаднікох других националних меншинох з Осиеку, найчастейше то Словаци лебо Македонци. Понеже тераз шицко ишло виртуално, поволани були и Словаци и Македонци, а як госцюце дружтво з Войводини була поволана хлопска шпивацка група Дома култури з Руского Керестура.

Од руских дружтвех з Горватскей наступели: КУД „Яким Гарди“ з Петровцох, КУД „Яким Говля“ з Миклошевцох, КД Руснацох Винковци, „Руснак“ дружтво Руснацох у РГ и домашне, КУД Руснацох Осиек.

Видео винчованку за 16. Дравски габи послали Горан Иванович, заменік жупана и председател Совету за национални меншини Осецко-бараньскей жупані, Жана Гамош, заменіца городоначалніка Городу Осиеку, Дубравка Рашлянин, председателка Союзу Русинох РГ, Агнетка Балатинац, Представителка рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупані, а у текстуралней форми и Представителка македонскей нм городу Осиеку, Ягода Цветичанин. Дравски габи отворел, односно виртуалних учашнікох и патрацох привитал, председател КУД Руснацох Осиек, Огнен Здравкович.

През вецей як 2000 ангажмани на Фейсбуку, мож заключиц же у тих ковид часох, людзе хасную доступни дружтвени мрежи же би остали у контакну зоз своїм народом, свою культуру и же би ше повязали у предлуженю аматерских активносцох, за тераз як виртуални патраче лебо учашніки, а пошвидко наздаваме ше стретнуцом „уживо“.

Агнетка Балатинац
фотографії/Screenshot
Агнетка Балатинац

Агнетка Балатинац,
Представителька рускей нм ОБЖ

Виртуални Дравски габи

КУД Яким Гарди Петровци

Матка Словацка Осиек

КУД Яким Говля Миклошевци

Дубравка Рашлянин, председателька
Союзу Русинох РГ

КУД Руснацох Осиек

МКД Брача Миладиновци Осиек

**Жана Гамош, заменица
городоначальніка Осиеку**

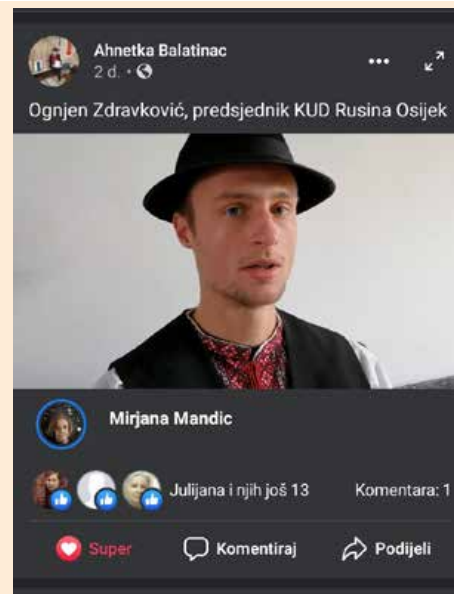
**Горан Иванович, заменик
жупана ОБЖ**

Дружтво Руснак - хор

Дружтво Руснак - оркестра

**Огнен Здравкович, председатель
КУД Руснацох Осиек**

**Наступ на виртуалних
Дравских габох**

КД Руснацох Винковци

Поставлена перша вистава женского народного облечива национальных меншинох Вуковарско-сримскей жупаниї

У організації Союзу Русинох Републики Горватскей и Ради рускей национальней меншини ВСЖ, а под покровительством Совету за национални меншини РГ, 11. децембра поставлена перша вистава женского народного облечива национальных меншинох ВСЖ котра будзе виложена по 08. январ 2021. року. Народне облечиво облага облечиво за роботни дзень и святючни нагоди, як и през шицки рочни часци. Народне облечиво и у терашнім часе остава препознатліви символ национального идентитету, окреме на медзинародних и державних святючносоцох, як и облечиво при виводзеню музично-фолклорней традиції.

Циль вистави женского народного облечива национальных меншинох Ву-

Облеканє мадярского женского народного облечива

коврско-сримскей жупаниї упознац ширшу явност зоз народним облечивом национальных меншинох организованих до Радох и Представительох: Бошнякох, Мадярох, Руснацох, Словацох, Сербох, Албанцох, Немцох и Українцох.

Презентация народного облечива не зробена так як було задумане пре предписани епидемиологийни мири, але народне облечиво пооблекане на бабки у природней велькосци и каждая меншина порихтала своєю святючне облечиво же би ше представела шицким домашнім и гоцом Городу Вуковару.

Вистава поставена у просторе старей робней хижи Велепромету, у улїчки Йосипа Юря Штросмаера 5, у Вуковаре. Звонко Костелник

Марияна Джуджар и Звонко Гайдук

При облеченой Рускині

Шицке женске народне облечиво национальных меншинох ВСЖ

Председатель Координації національних меншинок ВСЖ

Облекане до сербского женского народного обличива

Українське, сербське и словацьке женське народне обличиво

Руське, немецке и мадярське женське народне обличиво

Бошняцьке и албанське женське народне обличиво

Интерв'ю за радио

Попатрунок з улічки

Наступ КД Рушняк на Дню державносци БиГ у Риєки

Дзень державносци БиГ Рада бошняцкей националней меншини Городу Риєки означує роками, а уж даскельо роки и Дружтво Рушняк у програми ма свойо место. Того року, 25. и 26. новембра, у Каству отримане того збуванє.

Пре предписани мири Штабу цивилней заштити було дошлебодзене найвещей 30 нащвительох. Понеже домашнї хор ма числених членох, за нас у публици було мало места.

Двоме преподаваче зоз Сараєва, обидвоме професоре и докторе наукох,

Владимир Провчи на вистави

бешедовали о босанским язичу и його оживљованю. То стари язык чийо початки датую з початку 12. столїтия. Председатель нашого Дружтва бешедовал о руским язичу.

Другого дня манифестациї, 26. новембра, Заеднїца народох БиГ отримала книжовни вечар з промоцию новей книжки Владимира Провчия и отвераньом вистави його малюнокх ешенї. Подїя була у Риєки, у будинку при театру у окремих условийох, а було дошлебодзене лем 20 учашнїкох.

Учаштовало 8 поетох з цалей нашей жупанїї. На початку поетове учашнїки представели себе и свою поезию. Було нас з рижних бокох, з векшим або меншим поетским искуством, але ше шипци намагали указац ше и найкрасшим шветлу.

Нова книжка поезиї „Птици дзецинства“ Владимира Провчия вишла початком новембра у Новим Садзе. Збирка барз добре прията, окреме з боку поетох хтори у тим фаху маю богате искуство. Предложене и же би автор бул прияти до Дружтва писательох Риєки. После того отворена вистава малюнокх ешенї В. Провчия. Малюнки похвалени и зацикавели нащвительох, та ше велї и сликовали при нїх.

Владимир Провчи

Читанє поезиї

Любезни домашнї

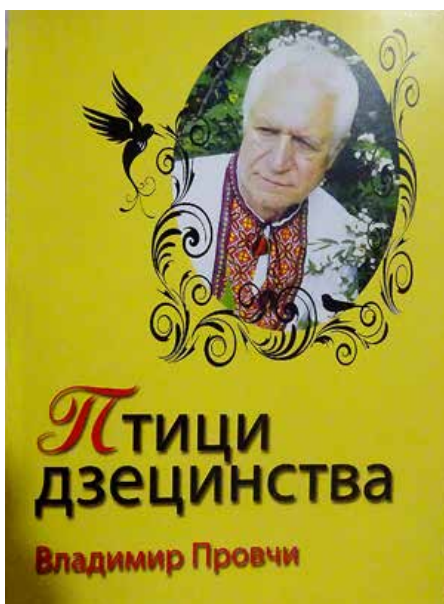
Нова книжка поезиї КД „Рушняк“ ПГЖ

Културне дружтво Руснацох и Українцох „Рушняк“ Приморско-горанскей жупанїї скорей мешац днї видало нову збирку поезиї автора Владимира Провчия „Птици дзецинства“.

Збирку язично порихтала и ушорела проф. Блаженка Хома Цветкович зоз Сримскей Каменїци, новинарка „Руского слова“ у Новим Садзе. Рецензентка Татьяна Крамер з Малих Мунох, а илустрациї у акрилней технїки зробел сам автор. Збирку видала видавательна хижа „Максима“ з Петроварадину, а чий директор Ярослав Рац видаватель. Компютерски обробок и дизайн порихтала Мария Гудак тиж з „Руского слова“.

Збирка формату 20 раз 14 цм, ма 143 боки, а вишла у тиражу од 100 прикладнїки. Друковане финансино помогла Приморско-горанска жупанїя з державного предахунку, а дополнел сам автор. Видане двоязичне, текст руски и горватски.

Автор потераз видал седем книжки по-

езиї, а шейсц сам и илустровал. Так же тога збирка 8 по шоре.

Рецензентка Татьяна Крамер у рецензиї пише же автор збирки дал драгоцине

доприношене рускому язичному идиому на шлїду углядних руских поетох. Пестуюци традицию, автор досцигнул високи литературни уровень. Вон написал оригиналну поетску збирку як значни прилог рускей литературы у РГ. Збирка свойофайтови документ часу и його поетскей занешеносци, и свидоцтва з хторма ше ище раз потвердзел як узрети поет. З тоту збирку автор дал вельке и невичерпне доприношене збогачованю руского народного нащлїдства.

Надпомна ше же автор за идущи рок ма порихтани шлїдуюци два збирки рускей поезиї под роботну назву „Криве жеми“ и „Дорушованє любви“, и з нїма идзе на можлїви конкурси.

Збирка поезиї „Птици дзецинства“ 26. новембра мала промоцию медзи поетами нашей жупанїї з нагоди Дня державносци БиГ у Риєки, дзе достала вельку увагу и припознанє.

Збирка ше цепло препоручує.

Владимир Провчи

Вистава малюнок на тему валала у Риеки

Валал як інспирація у малярстве нешка не така часта тема и при Руснацох цененши мотиви городу. Рихтаюци виставу своїх малюнок за миклошевску манифестацию „Миклошевци 2020“ авторови Владимирови Провчийому учителька Леся Мудри як тему преложела тему валала. Идея нашла плодне тло и настали малюнки у тей манири. За тоту виставу валаских мотивох у Го-

роду Риеки нашло ше место у галерії МО Млака у Риеки, дзе є отворена 9. новембра того року.

У тим галерийским реновираним амбиенту малюнки забліщали як и у Миклошевцох. Же би вивиства не була лем повторена, даєдни малюнки премевети, але тема остала иста. Число нащивительох не було як влоні бо ше мушели почитовац предписани мири

Автор опрез малюнок

Штабу цивилней заштити Городу Риеки, спрам хторих одредзени 4 квадрати простору по нащивительови. Вистава заварта 20. новембра.

Заш лем, валал указани у цалей своєї краси, порушали ше чувства и прихильносц гу валалу, пребудзели ше памятки давних дожицох и живота у нїм.

Владимир Провчи

Вистава вонка

Нащивителька вистави

Порядна рочна скупштина Рушняка

Културне дружтво Руснацох и Украинцох „Рушняк“ Приморско-горанскей жупанії 21. новембра того року у шедзиску Дружтва отримало порядну Рочну скупштину. На дньовим шоре окрем вибору цела Скупштини, за хтори гласали шицки присутни, дати звити о роботі Дружтва у 2020. року зоз финансийним звитом, а предложени и плани и програми роботи у шлїдуюцим 2021. року ведно зоз финансийним планом.

Звит о роботі Дружтва поднесол председатель Дружтва Владимир Провчи. Вон гуторел же ше робело под специфичними условиями пре можливосц охореня од коронавируса. Прето даєдни вистави малюнок не могли ше отримати, а даєдни манифестаций и програми културного аматеризма не отримани у догварених терминох, але у других. Заш лем, манифестацийох хтори були финансовани з боку Совиту за национални меншини Влади РГ, Приморско-горанскей жупанії и Городу Риеки отримани у цалосци – Тидзень култури, Подобова колония и Голодомор 1932./33.

Од културного аматеризму тиж робели шицки 4 секції, подобова, шпивацка, литературна и шаховска. Найбаржей очкодована шаховска секция хтора як дупли прешлорочни побидник мала отримати Шаховски турнир приятельства Городу Риеки. Турнир не отримани, але є преруцени за идуци рок. Медзитим, подобово вистави хтори ше не отимали, отримали зме у другим просторе. Так же програми хтори у 2020. року заплановани з векшей часци и остварени. Цо ше дотика финансийного звиту, од Совиту за национални меншини добили зме 24.000 куни, од ПГЖ 12.500 куни и Городу Риеки 2.000 куни, цо ведно виноши 38.500 куни. Вони ше майсторски трошели и у банки маме салдо од 300 куни за трошки банки початком идуцого року.

У дискусії потримани звит и исти прилапени у подполносци. Цо ше дотика плану за идуци 2021. рок, предложени 4 манифестаций: Тидзень култури, Подобова колония, Нуклеарна катастрофа Чернобил и Означоване Дня мацеринского руского языка з вашаром кнїжкох на штанду на Корзу у Риеки.

Од културного аматеризму предложени 4 секції: подобова, шпивацка, литературна и шаховска секция. Литературна секция медзи иншим дала предклад за видаванє кнїжки поезії „Дорушане щесца“ Владимира Провчия, хтори послани на конкурс Новей думки за Совет за нац. меншини Влади РГ. На гласаню предклади у подполносци прилапени.

Кед ше вирахує шицко ведно, од Совиту за национални меншини гледа ше коло 50.000 куни. Конкурс ПГЖ ище не бул. У дискусії ше досц старало о факту чи ше годно шицко виполниц, з оглядом на коронавирус, и яке будзе финансоване. Требало би ше ангажовац на гледаню донаторох.

У културней програми шпивало ше руски шпиванки и патрела вистава малюнок Владимира Провчия. Зоз дружньом спрам предписаних мирох Штабу цивилней заштити и зоз скромним коктейлем закончила ше друга по шоре Скупштина у тим року. Звит о Скупштини послани до Уряду державней управи Приморско-горанскей жупанії.

Владимир Провчи

Розгварка з Івану Бики

Од вше ше сцела занїмац з уметносцу

Пред початком академского 2020./21. року бешедовали зме зоз Івану Бики з Вуковару о ей школованю у Штредней уметніцкей школи у Осиеку и упису на жадани факултет.

Тераз, кед ши уж студентка, чи ше можеш здогаднуц свойого упису до штредней школи? Кеди то було?

– До Штредней уметніцкей школи до Осиеку рушела сом 2016. року. Здогадуем ше же сом була барз нервозна бо сом нікого не познала, але сом пошвидко упознала велїх людзох хтори тиж так як и я сами по перши раз пришли до нового городу и научели зме помагач єдни другим. Приемного испиту ше ані не здогадуем у целосци, паметам же зме требали нарисовац карсцель з клайбасом и геометрийни форми з темперами.

Цо найбаржей уплївовало на твой вибор штредней школи?

– Кед сом виберала штредню школу знала сом же не сцем уписац школу дзе будзем мушиц учиц каждодньово по цали дзень, але же сцем исц до школи у хторей млади маю часу за медзисобне дружене и дзе настава будзе интересантна. Мала сом зарисоване же ше сцем занїмац з уметносцу, та кед сом нашла тоту школу була сом прещешлїва. Барз сом задовольна зоз своїм вибором прето же сом научела ствари

Івана Бики

хтори бим у шлебодним чаше нігда не могла наущиц.

Вериме же не було легко зоз Петровцох, дзе ши жила, путовац до Осиеку, та ши перебувала у штредньошколским доме. Поведз нам дацо о тим искуству.

– Єден час сом думала же пробуем путовац до школи, але сом од других школярох путнікох чула же то барз напорно и же вельо лепше бивац у школярским доме, та мац два и вецей годзини шлебодного часу. У доме сом упознала барз добрих пайташох хтори ми помогли и були ту кед сом ше сцела з даским дружиц. Були зме нас три у єдней хижи, а шейсц нас дзелело купальню, так же ми було дакус чудно научиц же сом не сама, але сом була у противней змени од обидвох цимеркох шицки роки, та сом мала мир за учене кед сом була сама у хижи.

Як випатрало твойо штредньошколске образование, кельо предмети ши мала и як були организовани ?

– У штредней школи мала сом барз вельо предмети, але понеже любим уметноц не було ми чежко буц 5 годзини у єдней учальні и дацо мальвоац або

вирабляц. Не любела сом общи предмети, як на приклад математику, хемию, географию, хтори сом учела лем перши два роки, а познейше их заменили парктични предмети.

Чи сце мали надосц практичней настави?

– Понеже сом ше опредзелела за аранжерского сценографского технїчара вше сом мала вельо практичней настави и проекти, але кед дацо любиш вецци не чежко.

Цо ци було найчешше, а цо ши найволела учиц?

– Шицко дзе сом мушела на єдним месце шедзиц и длуго учиц сом не любела, але и того мушело буц. Найбаржей сом любела проєктоване, на тим предмету зме рисовали и вирабляли макети миниятурних сценох за филми або представи, цали тот процес ше ми барз пачел, та сом и одлучела предлужиц у тим напряме.

Кед ше прибіжовал конец штредней школи, як ши ше одлучела за факултет, чи було вецей опції?

– Барз сом ше сцела школовац у Велькей Британиї, то ми було вельке жа-

дане, але пре шицки тогорочни збування то ше ми того року не удало. Осиек ми бул друга опция бо го уж познам и ест колегиум на Академиї хтори ше ми попачел, а то Дизайн за театр, филм и телевизию. Тот напрям ше ми удало уписац и барз сом щешліва прето.

Як ши ше находзела под час онлайн настави? Чи ци було чежше учиц, так повесц, самей?

– Онлайн настава ми не була проблем цо ше дотика общих предметох, але сом ше могла потрудзиц тельо кельо сом сцела за други премети. Найбаржей ми жаль же сом не могла докончиц свою матурску роботу хтора ище вше стої у школи и не знам як ю принесц дому.

Як випатрал твой приемни испит за факултет хтори ши выбрала?

– Було ми досц чежко робиц мапу за приемни испит на факултет и мапу за закончуюцу роботу штредней школи, а попри того ище учиц и за матуру, але сом якошик шицко сцигла направиц и заданих рокох. Приемни испит ше состоял зоз мапи моїх малюнокх и розгварки преїга видеа пре епидемиолгийни обставини.

Як ши ше рихтала за державну матуру и кельо ци учене у цеку настави було

достаточне же биш успишно положела державну матуру?

– За державну матуру сом вельо учела, окреме математику хтору сом не мала у 3. и 4. класи штредней школи, та сом ю зоз помоцу инструкцийох положела. Горватски язык сом тиж так, най повем у школярским жаргону, наштребала, найбаржей ше то одноши на лектири, а английски язык сом не учела бо го барз любим и уж го досц добре знам.

Чули зме же твої роботи за приемни испит були у окреме виробеней мапи, та нам поведз дацо о тим.

– Сцела сом ше барз потрудзиц коло випатрунку мапи бо сом сцела указац же ше и на факултету будзем вельо трудзиц, бо наисце любим то цо сом уписала. На мапи сом направела вельке шарканьово око и цали остатні бок мапи облекла до блишу же би випатрало як кнїжка о шарканьох зоз фантастичних филмох. Мала сом щесце же сом даедни малюнки за мапу мала зоз школи, цо ми олегчало пририхтоване за приемни испит и дало ми часу же бим учела и други ствари.

Кельо ци твої руске походзене помагало же биш у уметнійским штредку розвивала свой талант?

– У основней школи на годзинох руского языка учительки ме вше потримовали най цо вецей малюем, споминали ми и тоту штредню школу до хторей сом на концу и пошла, и верим же ми и то помогло у вибору своего образования. Барз бим любела направиц руске облечиво, та нароч, кед достанем предмет у хторим будземе учиц шицкостими, наздавам ше же будзе нагоди и то направиц.

Недавно ши почала сотрудзовац у часопису Венчик. Чи ше можеме наздавац же ше сотрудицтво прешери на нови теми?

– Любела бим цо вецей помагац и буц часц руского дружтва, а Венчик еден руски часопис за хтори верим же вше остане часц Руснацох у Горватскей. Любела бим едного дня можебуц помогнуц зошиц даяке народне облечиво або фитюли, бо ше ми видзи же би то було барз красне искусство.

Цо обчекуеш од студийох на хтори ши рушела и як вони випатраю, кельо тирваю?

– Студії хтори сом тераз уписала то преддипломски студії дизайну за театр, филм и телевизию, и тирваю 3 роки, после хторих мож предлужиц на дипломски студії хтори тирваю ище 2 роки. Наздавам ше же после закончених трох рокох преддипломских студийох шлідуючи два роки пойдзем студирац дагдзе до иножемства, бо жадам мац таке искусство. Наздавам ше же по законченим факултету найдзем роботу на виробку сценох и костюмох дагдзе у швецe.

Чи ест ище дацо цо зме ше препущели опитац, а жадала биш подзеліц з нами?

– Ту сом приложела даскельо фотографії моеї мапи за факултет и матурскей роботи на швицарніку хтори сом направела, на хторим мал стац шаркань як на рисунку.

Дзекуеме на розгварки и жадаме ци успишни студентски дні.

Вера Павлович

Роботніки у просвіти

Погосцительство то єдна велька уметносц

(2 часц)

• Кеди сце ше вец врацели до Горватскей?

– До Горватскей сом ше врацел 1995. року. Медзитим, готел у хторим сом требал почац робиц не бул закончени та сом єден час бул на морю, а вец сом почал робиц у Шератону, америцким готелу у Загребе.

Контракт хтори сом мал подписани зоз компанию виходзел ми 1998. року, а указала ше ми нагода же бим прешол робиц до школи, цо сом дзечне прилапел. Понеже сом уж мал закончену педагогийну академию мушел сом покладац лем розлику предметох, а признали ми и тото цо сом закончел у Немецкей. Понеже ту у Вуковаре у Фаховей школи була потреба за професора моїх квалификацийох, гу мне пришол мой бувши професор Иван Туркович зоз тедишню министерку Лілю Вокич и пані Зденку Булян побешедовац же чи бим пошол робиц до Вуковару на два тижні на пожичку. Пристал сом та сом пришол преподавац конобаром и готелиером. Конобаром сом преподавал фах послугованя, а готелиером организацию работи.

Так же сом два роки робел на заменох по Загребе и Сиску, а вец до Вуковару пришол на два тижні, а остал дваецц єден рок.

• Мали сце дяки контакти зоз родичами штредньошколцох?

– Мал сом часто. Найчастейше, а то тиврвало дзешец роки, кед сом водзел дзеци на фериялну праксу на моріо, дзе сом зоз німа бул и по 80 дні. Ишли зме на Длуги Оток, дзе змесцене готелске

населене Божава (5 готели). За тото сом мушел мац согласносц родичох. Там сом бул тим дзецом пошвечени 24 години. Дзеци треба стално обиходиц, видиц чи шицко у шоре, дакеди их и поцешиц кед им чежко. Було и таке же сом достал хижу у другим готелу, але сом на тото не пристал бо сом сцел буц зоз німа. Дзе вони там и я, чи то спане, чи едзене, чи дацо треце, вец и родичи по тим моїм справованю без бриги пуццали дзеци зо мну.

* На яки способ школяре штредней школи могли пойцц робиц на моріо?

– Директорка готелу пришла ту до нашей школи на пораду. Гварела хтори кадри и кельо дзеци им потребни. Углавним то були конобаре, кухаре и рецепционере. Тоти дзеци мали одредзену плацу, не робели задармо. Тиж обещала же хторе ше дзецко укаже як добри роботнік будзе заняти преїт студентского сервису цали розпуст по початок школского року. Тих истих хтори були добри уж идуци рок волали до школи же би цо скорей матурирвали и же би цо скорей пришли на нову сезону. Робота хтору достали такой по законченей школи награда за шицок труд хтори од себе дали под час школованя.

* Чи сце у своей работи мали дяки неприємносци, або чежки ситуації?

– Було и того. Нігда не забудзем єдно школске змагане у Загребе. З тей нагоди ше єден мой школяр барз нагнівал на судийох бо го не оцелели добре, зобрал ше и пошол, а нікому ше не явел и не гварел же идзе. Я як одвичательни

за нього, барз сом ше застарал и гледал го по цалим Загребе. Кед сом уж не знал цо, наводал сом му родичох и гварел цо ше случело. О даскельо години ме його оцел наводал и гварел же им ше явел зоз гайзибану и же ше сам враца дому. Так же ше на остатку шицко добре закончело.

* Яке то було змагане?

– Ми як школа ишли на змаганя. То змаганя школярох, а у пририхтованю и послугованю єдлох, пририхтованю коктейлох и пририхтованю сланих и сладких єдлох пред госцом. Тоти змаганя були державини и медзидержавни. На змаганя сом ишол зоз школярами як ментор. Бул сом и судия, але лем теди кед сом не бул ментор, або кед ше не змагала моя школа.

* Як то же сце уж у трецей класи основней школи пошли до Вуковару, а родичи Вам бивали у Петровцох?

– Мой старши брат Мирослав пошол до Вуковару до школи, а я за нїм барз йойчал та вец и мне пуццели. У Вуковаре зме бивали зоз бабу и дїдом. То була оцова хижа.

• Поведзце нам даскельо слова о своїм дзецинстве, цо окреме паметаце?

– Паметам же сом найвкшу часц летних одпочивкох препровадзовал у Миклошевцох, у мацерових баби и дїда. То були родичи мойого дїда, мацерового оца. Вони були Лікар-Минарово, а бивали коло манастира чесних шестрох. Паметам и чукундїда и чукунбабу.

Тот мой прадїдо мал два казанї за печиц паленку. Єден стал на дворе, а други вожел по валале. Кед би пришол вечар вон нас хлапцох волац же бизме помагали цагац казань. И дзень нешка найчастейше их споминам кед придзе Велька Матка Божа. У тот час би прадїдо наказовал моей пребаби: „Вибери ми там мой першняк и груби ботоши, а тим (нам унучатом) рихтай заїди найиду дому“. Вона би одвитовала: „Дюро, та як же их я будзем виганяц?“, а вон би предлужел: „Слухай цо ци гуторим. Кед пришли и желену скору зоз гереги поедли, а тераз лем закуша и такой рущаю куро“.

У першей класи ми преподавала учителька Вира Гудакова. Бул сом найменши и вше сом ше зоз Винком Лукачовим квачел. Вон бул моцнейши и учителька ніга не видзела кед би ме дрилел лебо вдерел, але видзела кед бим му я врацел, та бим вец я випаднул виновати.

Як дзецко сом бул досц живи. Барз сом любел бавиц фодбал. У Вуковаре сом

Од млодей на право - Ален Собол, Срдян Кетелеш, Валентино Роман, Алан Церовик, Томислав Кетелеш, Ален Сопка и Невен Кетелеш

бавел за пионірох „Борова“. У школи сом бул уключени до вецей секційох як цо драмска, подобова, літературна, кажди вечар друга секція.

Теди парох у Вуковаре бул о. Славомір Миклвош, будуци владика. Вон нас дзеци дзечне зазберовал, а поготов кед дацо требало глумиц за даяки християнски швета. У школи сом углавним доставал вше побочни улоги, а ту ми паноцец зверел главну улогу. Бул сом святи Миколай. За тото требала брада, а одкадз? Вец сом ше здогаднул, пошол сом до шпайзу, нашол дїдов першняк та сом зоз кишенкох направел и браду и баюси, а цо було познейше можеце задумац.

• **Тераз кед сце у пензії, як препровадзаце час?**

– Понеже сом штири раз дїдо наймилше ми кед мам нагоду ше чуц и видзиц зоз своїма дзеци и унучатми. Син Игор ми у Канади, Саша у Умагу, а Невен у Ровиню. Пошли по своєї драги, але знаю же сом ту вше за нїх.

У валале сом активни у Ради рускей націоналней меншини Општини Богдановци чий сом председатель, а и член сом КУД „Яким Гарди“.

У културним дружтве шпивам у Хлопскей шпивацей групи. Граєм на гармоніки и на тромби (усней гармоніки). Гармоніку сом научел грац у школи. Ишол сом два роки до музичней школи на гране, а мал сом гране и на академії. И оец ми грал гармоніку. Можебуц бим ше и не уключел до

Дружтва кед би не було мойого вирного пайташа, тераз уж покойного Желька Костелника, а бо мам я ту коло обисца доц роботы, а люми и мальовац, вец пишем писні, пре здраве мушим и шейтац и так же ми нігда не допито.

Так раз пришол Желько до мене и гвари: „Порихтани ши?“, а я: „За цо?“, вец ме здогаднул же сом му пред дас пейцома роками, кед ме волат же бим вошол до Дружтва, обецал же будзем член док пойдзем до пензії. Та сом так мушел сполніц обецане и не жаль ми.

Барз любим рисовац и зоз клайбасом и зоз фарбами. Сцел сом ше и школовац за маляра. То була и главна причина же сом пошол до Риму. Пред конец основней школи наш ше ми паноцец питал же цо бим сцел постац у живоце. Виприповедал сом му же як барз любим рисовац, а вон ми предложел же бим вец уписал Теологийну гимназію у Риме же бим познейше легчейше могол оствариц свой сон. Бул сом одушевени бо Рим колїска уметносци, але сом ше з часом предумал и врацел ше дому.

• **Чи паметаце як сце почали писац поезію?**

– Паметагм же до нас раз пришол Янко Рац, тедишні редактор Пионерскей заградки (так ше теди волала). Вон бул наш бачи (його мац була моеї баби шестринїца по Арвайових) и часто ми обявйовал малюнки у тим дзедцинским часопису (не прето же зме були родзина, але прето же були добри). З тей нагоди ми гварел же най напишем дацо

літературне, але же муши буц видуркане зоз машинку. Не мал сом бриги коло писаня, а паноцец мал машинку та сом го замоддел за друковане. Перша писня ми була любовна бо сом ше праве у гевтот час перши раз залюбел. Потримовку сом мал и од тедишнього директора школи Янка Костелника, хтори нас Руснацох вельо форсирал. Писні сом обявйовал и у Літературним слове. Вец сом еден час не писал, а потим сом ознова почал та пишем и нешка.

• **Дацо за конец.**

През своєю школоване мал сом велїх добрих професорох и од нїх сом вельо доброго за живот научел, а то ми помогло и у чаше кад я бул професор.

Професор Иван Штабук нас учел же ми хтори ше занїмаме зоз погосцительством твориме єдну вельку уметносц хтора вшадзи у швецe почитована и ценена. Гварел так: „Кед еден маляр намалює слику и укаже пайташом, и кед вони поведза же є нїяка вон ю подре и руци. Скулптор своєю скулптуру розбие и руци, итд. А вам кед ше едзене не уда, волайце своїх пайташох, дакус зоз нїма попиїце и вашо танери буду празни. То уметосц хтора ше є.“

Од другого професора сом научел же и того школяра хтори не зна треба наградзиц. Кед є чесни вон сам придзе и припозна же тоту оцену не заслужел, та пове професорови же ше забунел при оценьованю.

Лю. Гаргай

Матуранти Хотелу Дунай. Конобаре стоя, а конобар-бармени шедза (10.06.2002.)

Дюра Папгаргаї и Мелания Римар – дзецински поетове

Чи ест прилаплівши слова за душу як стих? Хто з нас давно одроснутих ище вше не памета даеден стих давно забутей мацеровей колісанки, писньочки з оводи чи рецитації зоз святочней академії? Кеди же мацерино слово и найтвардейше шерцо найніжнейше до-тхне кед не у найвним стиху запаметаней винчованки?

Ирина Гарди-Ковачевичова у „Антології дзецинскей поезіі” гварела же руске дзецинство фундамент рускей литератури. Дзецинство, то початок спознаваня швета коло себе, спознаваня самого себе и можлівосци хтори не маю граніци.

Дюра Папгаргаї

Надрилікарски рецепти

Кед є слаби зоз азбуки,
потрець му на каждой руци.
Кед є зоз математики,
такой му руциц угліки.
Кед шкинта зоз исторії,
помиваць го у помії.
Кед зоз природу почне муциц
кантичку на пупок руциц.
Кед з хемію є не фини,
даць му попиц маковини.
Кед ма слабу зоз языка,
витаргнуць го, най не стрика.
Кед кобури зоз физику,
попробоваць зоз критику.
Кед не помогне критика,
вещ му ремень найдзе ліка.¹

Висша сила

Дихци як локомотива
кед го маць всоботу змива.
Квичи, лає, врещи, гриши,
аж му язык по жеми виши.
А хвалел ше же ше змива
раз у року
на потоку.
Кед зме на ньго так наишли
як го власна маць приклекла,
у лаворе як го змила,
теди гвари: цо ту можеш,
висша сила!²

Катастрофа

Кед ше дараз на поладне
з древа спадне;
кед ше зламе рука, нога
пре гомбане,
вещ настава:
школяр на розклопйоване.

Кед ше витхне локець прави
на капури
док ци пенал биу з ліву
так по смаку,
вещ можеш буць:
ліве кридло – на облаку.

Кед розбиєш нос на песци
нездобачки,
лебо стлучеш шестри палець
на каменю,
горезначки
преноцуєш на ременю.

Кед ше з хрибта зодре скоро
нач дохтора!
Ша нарошнє вона знова
цалком нова.
Лебо ше ю
заплата у сияртова.

Та хто ше од того бої
цо ше гої!
Але кед ше дараз подре панталону
зоз найлону
або штофу
е, ту уж маш катастрофу.³

Поезия Дюри Папгаргая ма полуири-нични и сатирични тон. На шмишни способ бешедує о дзецинских мукох и животних вредносцох. Дюра Папгаргаї народзени 11. новембра 1936. року у Руским Керестуре. Поезию за дзеци писал несистематично покла не обявел кніжку „Не дам сво-

йо роки и квит” (1977), а вещь такой неодлуга, 1980. року, и роман за дзеци „Конец швета”, же би вошел до серії радио-драмох за дзеци од котрих една, „Наталка, дзивче котре любело конї”, вишла и як сликовніца. Так и Папгаргаї постал еден од плоднейших руских писателюх литератури за дзеци у чаше док професийно окончує роботу редактора часописа „Шветлосць”.

Мелания Римар

Єдна з ридких зоз своєй генерациї народзени после пейдзешатих рокох (народзена є у Руским Керестуре, 30.

1) Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезіі Хмара на верху тополі*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 151. бок.

2) Папгаргаї, Дюра, *Не дам своєю роки и квит*, Руске слово, Нови Сад, 1977., 59. бок.

3) Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезіі Хмара на верху тополі*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 145. бок.

августа 1958. року як Рамачова) котра почала писац за дзеци. Збирку „Лето у дїда” обявела 1987. року. Писац за дзеци почала одкеди роби у редакції „Пионерскей заградки” дзе ше интензивнейше стрета и з дзеци и з дзецинску литературу. Кнїжку писньох за старших „Ранши новини” обявела 1983. року.

Поезия Меланії Римаровой заступена у учебнікох на руским язичу, але и у дзешец Антологийох поезії, прози и драми за дзеци на сербским язичу. Ма обявени еденац збирки поезії и прози. Член є Дружтва поетох Войводини. У Националним совету Руснацох, чи є член уж други мандат, вона и председателька Одбору за образоване. Жиє у Петроварадину.

Цо ше дотика тематики писньох Меланії Римаровой, може ше повесц же повязала два конци своєї творчосци: руралну атмосферу, патрене з уровня „госцования” у ней, и урбану тиж так з чувством же є у ней ище не дома. „Медзи тим, а и у тим, стретаю ше писньочки з уж вихаснованима темами, та ше чежше замеркує искра нового котре ей индивидуалносц сама по себе ноши. Но, ей намира войсц до дзецинского швета указує же потреби за таку творчосцу надрастаю количе-

ство и квалитет моцох яки маме.”⁴ На самом концу може ше заключиц же поетове кажди на свой способ уходза до дзецинского швета. Папгаргаї то роби на полуирионични и сагирични способ, а писні Меланії Римаровой едноставни на перши погляд, легки за

Розжалена математика

Стретли ше на пойдзику
Пасульки у дзиравим мещку,
гестинї у старим сакайтове
и палїчки звязани у снопчку.
Єдни ше другим поносвали
як ше то дзеци поменяли.
И давно школяре
чежки рахунки мали,
а з пальцами, гестинями,
пасулями
точно здавали и однімали.

Розжалела ше математика
же ю огваряю,
же школяром рахунки
дигитални гомбички вирабляю.
Велї полюба математичку
пре тоту компютерску
техніку,
а гевти помоцни средства
смуткую там на пойдзику
бо страцели крочай зоз
електронїку.⁵

Чом чомка не ма уха

Кажде рано еднак почина,
мац ме пре дацо опомина.
- Не рушай, сину, мурову годзину,
бо не придзеш зо мну
до кума на госцину.
Не цагай ланцушок и кулі,
не цилюй на лустеру гомбулі
и не питай ше ровно
чом так длуго не виходзи куковка,
чом на облаку так бруні муха.
Чом?
Чом чомка не ма уха?

Кеди я годзен хліпац юшку
и цморкац галушку,
черпац себе до танера
аж по смужку?
Чом за мене анї при столе
нігда не маю слуха
и вше ме лем гандрую:
- Не чамкай,
добре пожувай,
кед танер вимаскаш,
ище достанеш,
а з ногу до стола ше нігда не буха.
А чом – знаш и сам:
Чом чомка не ма уха.⁶

паметане, а словник ей писньох блїзки дзецинскому роздумованю.

Андрея Магоч, проф.

4) Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезії Хмара на верху тополї*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 16. бок.

5) Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезії Хмара на верху тополї*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 210. бок.

6) Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезії Хмара на верху тополї*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 207. бок.

Стари фотографії

Древени санки

Кед у розгварки бешедуєме о древених санкох, вац найчастейше думаєме на саночки направени зоз древа на хтори, кед єст шнігу, шедне єдно або двоїо дзеци и вец их по тим крашне нападаним билим шнігу одроснута особа цага, а дзеци уживаю. Медзитим, исную и иншаки санки хтори у наших крайох и у нешкайших часох мож видзиц барз, барз ридко. То древени санки хтори цага єден або два конї.

Санки иншак єден барз стари пренаходок, та можлїве же то було аж и перше превозне средство хторе людзе видумали бо за нїх не треба колеса. Гоч санки стародавни пренаходок, вони ше затримали по нешкайши часи, а найбаржей у крайох дзе моцни жими з вальо ляду и шнігу. У нешкайших часох исную рижни файти санкох зоз рижних материялох, направени за рижни нагоди, та аж и инпровизовани як цо то найлонови мех наполнети зоз сламу, але то уж єдна друга приповедка.

На нашей старей фотографії, хтору зме достали од Звонка Гайдука, видзиме дїда и двох унукох як стоя на старих древених санкох едноставней дрвенеї конструкції, на хторих надложени дрвени друк коло хторого ше упраговало коня. Тиж так видзиме же коло санкох нет шнігу, але го єст дакус горе на закрицу хижки и у преднім дворе, та мож заключиц же кед слика настала бул конец ище єдней од жимох, хтори дакеди були вельо моцнейши як цо су нешка. Фотография настала у Миклошевцох штредком шейдзешатих рокох прешлого столїтия, а на ней ше находза Гайдуково, Мирослав и Звонко зоз дїдом Якимом.

Мирослав, Звонко и Яким Гайдук

Фотография сама по себе барз цикава и пре други деталї хтори ше на ней находза. То вшелїяк набивана руска хижка зоз длугоким конком и мурованима слупами хтори го тримаю. Конк подзвигнути на єдну гарадичу и обилени зоз билим вапном. Тедишні обисца уж мали предні и задні двор, цо случай и ту. Видно же ше санки находза у заднім дворе, односно на гумне, бо видно капурку през хтору ше уходзело з єдного двора до другого, а капурка хтора тоти двори роздзелює отворена. Тиж так видно же ше хлїв надовязує на хижку и же ма дрвени дзверка. Хлїв тиж обилени зоз вапном на било и обцагнути є зоз цму фарбу.

Тота фотография як и велї хтори ту по тераз обявени, окрем сентименталней ма и єдну вельку историйну, а усудзуєме ше и повесц, насмапредз и музейну вредносц. Любица Гаргаї

НЕЗАБУДЗЕНИ ПАМ'ЯТКИ

Витресол сом слики по столе
цо длуго стали у шкагули
у фийовки, у старим ормане.
Опатрам их одну по одну...
Вилетуя памятки.

Валалу ти вецей не таки
як цо ши бул дакеди,
теди кед ми були млади.
Вецей не чуц черкане кочох
и дубонь коньских копитох
по петровской калдерми.

Вецей ше ані не обліва
на кочох з коньми.
Нет ані прадкох ані брацкованьох.
И кирбаї вецей не таки.
Пред нашу хижу вецей
не стої лавочка под орехами,
и сушедовой ліпи вецей нет.

Пред хижу преїг драги
недзелями сушеди вецей
не шедза да драже.
Стари помарли, млади ше розселели,
а други не пришли.
Валалу, наполи ши празни.

У школи вше вецей празни карсцелї,
и церква празна.
Столки у церкві ше вецей не предаваю.
Мой валал розошати по швецце,
мой валал на теметове.

Вецей не чуц труби кондашох
хтори зазберовали валалски швинї
чувац до баґреняку
на петровской бари.

Владимир Провчи

Немир

У моїм целу якишик немир,
у моїм зноу чудни запах,
а мойо думки блукаю
и до диргоненя ше, легко претваряю.

У мене ище занешеносци ест,
у першох моїх пануе мир,
а крочаї мойо ище швидко крачаю
вочи поцешеню.

Але у целу якишик немир
хтори ми царство валя
телї роки будоване
и чуване любоморно,
царство мира.

Вецей ше ані конопа не мочи,
анї ше вальки вецей не правя.
Хижи ше вецей не набиваю.
Помаганя, мольби скапали.
И сушедово постали иншаки,
дідове еден другому
вецей не знімаю калапи.

Руснаку, дзе твое салаши,
богати парастски обисца
у гумнох полни з брадлами жита.
Уліци з обиленима хижами,
а у облакох розквітнути мушкатли.
Невести пред хижу на драже
рано кед заметали,
а внедзелю поприберани
на Службу Божу понагляли.

Шицко скапало,
и стари ремесла скапали,
остал лем Габоров салаш
и студня валалска,
дзе кондаше швинї и крави напавали.
Незабудзени памятки чом сце
нас так швидко виволали.

Здалека през одгуки
валалского дзвона
чуе ше руска писня
„Ей, не видно тот мой валал“
валалу руска писньо невишпивана
щиро це чувам у своєї гарсци.

У Вуковаре 2020. року
Звонимир Барна

Nemir

U mome je tijelu neki nemir,
u mome znoju neki čudan miris,
a misli lutaju moje
i u drhtaj se laki pretvore.

U meni još zanosa ima,
u njedrima mojim vlada mir,
a koraci moji još žurno idu
u susret utjesi.

Ali, u tijelu je neki nemir
koji moje carstvo ruši
toliko godina građeno
i čuvano ljubomorno, carstvo mira.

Як синове садзели пасулю

Тераз ест вельо широти прето же ше велі пари розходза и пренаходза други особи за свойо пари. З тим часто за-недзбуо свойо дзеци зоз напуццених малженствох.

Дакеди не було так. Дакеди дзеци поставали широти так же им даедно од родичох умар. Теди ше дзеци, а окреме дзівчата не посилало на длугорочне школоване, родичи ше их намагали младих попрестановац.

Єдна жена и мац остала млада гдовица зоз шесцерима дзецми. Старши дзівчата ше у догварки зоз мацеру патрели цо скорей поодавац, а двома старши синове тиж так пошли з обисца за слугох и як таки пошвидко пренашли свойо пари. З тим ше само старали о себе же би розтерховали мацер.

Так мацери на бриги остали ище двома малючки синове. Же би и вони розтерховали мацер, гоч ище вше малючки, лапали ше до работи. Вяри, кед требало пойсц на польо по посадзеной кукурици посадзиц пасулю, вони двома гварели мацери же вони двома пойду тото поробиц. Попрагали конічка, пошедали до коча як вельки и пошли на польо.

На польо випрагали конічка и привязали го гу кочу за шоролі. Як ище малючки, надумали же ше скорей работи дакус побавя. Бавели ше вони и повиставали од бавеня, та таки вистати под кочом и поспали. Кед ше виспали, слунко ше цалком спуццело на горизонту.

Похопели же вечар ту, а вони пасулю на польо по посадзеной кукурици не посадзели. Же би непосадзено пасулю не ношели дому, обаваюци ше од мацерового гандрованя, вигарли дзиру у гонох и до ней загарли шицку пасулю.

Кед пришли дому, розуми ше же мацери о тим ніч не гуторели. Кед прешло тельо же и пасуля и кукурица могли нароснуц и буц за паране, мац сином гварела же нешка пойду на польо опарац кукурицу. Послухни синове по фриштику зоз мацерову помоцу на коч дзвигли парацци плуг, попрагали конічка, та пошли шицки на польо.

Кед там сцигли, мац видзела же ей синове пасулю посадзеди до єдного доліка, та ше нагнівала. Гоч нагнівана, заш лем им пребачела як цо то лем мац може пребачиц своїм дзецом, ша прето є мац.

МАЧАТА

Тих дньох кед наша мачка у обисцу достала принову, там були двою прекрасни мачатка, таки там малючки ше надзерали и гравчали, та кед сом на ніх попатрел, пришло ми же бим их погласкал и дал им до знаня же сом их видзел и же су прекрасни. У тей хвилки сом ше зорвал як з даякого сна и поцагнул руку гу себе, здогадуючи ше словох моей уж давно покойней баби, хтора ми як малючкому вше бранела дорушовац таки малючки мачатка зоз лем ей познатим толкованьом же ше таки малючки мачатка не шме дорушовац зоз руками прето же кед ше дорушує шлепи мачатка, почарнеє нам под шицкими нохцами, а вец же зоз такима нохцами навик не будземе красни и же зме ше нігда не годни оженіц лебо одац, завиши о ким би було слово, чи о хлапцови чи о дзівчецу.

Ми таки малючки людзе до того верели и од того ше чували же бизме не мали навик счарнете под нохцами.

Тераз кед зме одроснути ясне нам же то неправда и же то ище єдно зоз веліх здуманих празновирьох зоз хторима людзе угнали дзецом страх до косцох же би старших барей слухали и сином протодовали.

То лем єден сегмент празновирия при людзох хторого през историю було барз вельо, од хторих велі и позабувани, а веліх ше зоз часом дахто здогадне и младшим виприповеда так як цо то тераз виприповедал я.

Желько Гаргаї

Мена при Руснацох

Зоз своїм родзеньом кедже з нас од своїх родичох достава мена хторе нас провадзи по конац нашого живота. Так то вироятне од початку исновая чловека як розумного ества. Мена як власну ознаку каждого з нас стретаме у историйних записох веліх старих народох и цивилизацияох, а поготов особох значних за историю як цо то були царове, науковци, уметніки, войсководителе и подобни.

Святе писмо (Библия), котре християном фундамент вирского живота, на самим початку у Книжки постаня наводзи же и сам Бог стваряючи перших людзох дава им мена Адам и Ева. Мена ше тиж зявюю и у других культурах и народох як цо Єгипчане, Греки, Римяне, Славяне и други. Так нешка маме велі историйни записи о владарох, науковцох, точно по мену знаме хто кеди пановав и на яки способ кончел свою власц. Припадніки славянских народох тиж ноша свойо власни мена велі вики, так повесц од свойого иснованя Славяне як и други народи не же лем ноша свойо власни мена, але тиж меную и свойо божества у своей митології як и други стари народи у своїх митологийох. Врацаючи ше до 10. століття н.е. кед тедишня руска держава под власцу князя Володимира (980. – 1015.) прима християнство, а з нїм и велі мена котри у християнстве уж традиция. Славянски народи християнство примаю од 6. та аж по 14. столітїе. Презвиска як обовязна часц идентификації особи у Европи зявюю ше аж у 16. столітїю.

Приселюючи ше до Войводини, а вец познейше и на простори Горватскей, Руснаци зоз собу приноша и свойо власни мена. Векшина менох вязана за християнство, ту мена векшином библийски, як и мена котри ношели особи од церкви преглашени за святих. Так маме мена Петро, Павло, Янко, Михал, Андри, Осиф, Штефан, Дюра, Митро, Микола, Владимир, Кирил, Юлин, Миронь, Габор, а тиж так и женски мена Марча, Ганча, Магдалена, Павлина, Штефка, Юста, Юлка, Блаженка, Веруна, Ирина, Амала и други. То звичайно були мена медзи Руснацами по конац 19. століття. Як швет ишол напредок, так и власни мена доставали свойо нови форми, та як и други, так и при Руснацох попри уж спомнутих менох у 20. ст. зявюю ше и нови мена як цо Йовген, Антонь, Данил, Мелана, Натала, Олена, Серафина, Сенка, Леона, Нада и други.

Штредком 20. ст. зявюю ше нови мена, та тераз уж маме Мирослава, Звонимира, Томислава, Маринка, Ярослава, Желька, Дамира, Зорана, Любку, Невенку, Юлку, Ясминку, Светлану...

Конац 20. и початок 21. вику приноши и нови мена як цо Горан, Желимир, Деян, Дарко, Наташа, Снежана, Ліляна, Сузана, а и велі стари мена маю свойо модерни форми. Так Андри Андрей, Антонь Тони, Марча так Мая або Маруся и подобне, а вец ше ту ище зявюю Дадо, Мелита, Дария, Лорена и велі други. Интересантни мена архангелох Михал и Габор (Габриел) части, а Рафаел вельо ридши, остатні 50 роки тиж и Михал и Габор ше ридко давало, але у остатні час форма Габриел ше часто дава. Тиж и мена штирох евангелистох. Янко у прешлих часох барз часте, а нешка частейши Иван, нечасто ше дава мена Лука, док Марко и Матей барз ридко находзиме медзи Руснацами.

Нешка у Петровцох од хлопских менох найвечей заступени мена Влаго и Мирослав, а од женских Марча. А понеже маме вельо диаспору по Немецкей, Велькей Британії, Австралії и Ирскей, нови генерациї найвироятнейше буду доставац и тамтейши мена, та Янко будзе Йохан, Марча будзе Мери. Медзитим, яки мена уж буду ані не важне, важне не забуц же су Руснаци!

Томислав Рац

Kako tehnologija utječe na odgoj djece?

Suvremene tehnologije promijenile su način na koji komuniciramo, izvršavamo radne zadatke i provodimo slobodno vrijeme, a to nastavljaju činiti i dalje. Ove su promjene najizraženije među najmlađim generacijama, čije je odrastanje obilježeno uronjenošću u svijet medija i interneta od najranije dobi. Djeca se s digitalnim medijima danas susreću u sve ranijoj dobi. Strana istraživanja pokazuju da do trećeg mjeseca života 40% djece redovito gleda televiziju ili druge video sadržaje, a do dobi od 2 godine nekom od digitalnih medija izloženo je 90% djece. Gotovo polovica djece u dobi između 3 i 6 godina redovito koristi Internet. Promjene okoline u kojoj djeca odrastaju, a vezano uz razvoj digitalne tehnologije, značajan su izazov roditeljima, odgajateljima, nastavnicima i stručnjacima mentalnog zdravlja pred kojima je zadatak da usmjeravaju i štite djecu u virtualnom svijetu.

Utječe li digitalna tehnologija na razvoj djece? Kako se mobiteli upliću u njihov odgoj? Koliko je izloženosti ekranima previše?

Vjerojatno su vas nekad mučila ta i brojna druga pitanja vezana uz utjecaj tehnologije na naš svakodnevni život i na dječje odrastanje. Nema roditelja koji se nije zabrinuo oko toga što njegovo dijete provodi previše vremena pred ekranom te razmišljao o posljedicama koje bi to moglo imati. Stručnjaci upozoravaju kako je djeci potrebno više vremena bez ekrana, u tjelesnoj aktivnosti, u čitanju knjiga i igri s vršnjacima jer je to neophodno za njihov psihofizički razvoj. Osim razvoja spretnosti i motorike, u slobodnoj igri s vršnjacima djeca uče kako rješavati sukobe, pregovarati, izražavati vlastite osjećaje i brojne druge vještine (važnost igre u ranoj dječjoj dobi ne smije se zanemariti). Sve to boravak pred ekranima nikako ne može nadoknaditi.

No, ima li tehnologija više loših strana, ili prevladavaju dobre strane?

Nesumnjivo, napretkom tehnologije promijenili su se načini na koje primamo i obrađujemo informacije, formiramo mišljenja i stavove te oblikujemo vlastite vrijednosti. Međutim, sve naprednija tehnološka povezanost paradoksalno dovodi i do socijalne izolacije. Mnogi danas, premda su na društvenim mrežama dostupni 24 sata dnevno, nemaju gotovo niti jedan blizak i smislen odnos u stvarnom životu. Posljednjih desetljeća sve više se izražuje utjecaj koji tehnologija, digitalizacija i društvene mreže imaju na život i razvoj djece, ali i na odrasle, kao i cijelu zajednicu. Postojeća istraživanja o ulozi suvre-

menih tehnologija u ranom djetinjstvu ukazuju na njihove potencijale za podršku u razvoju djece, ali upozoravaju i na značajne rizike povezane s njihovom ranom i prekomjernom uporabom, pojedinim načinima korištenja i vrstama sadržaja.

Budući da odrasli uvelike oblikuju ponašanje djece, ne čudi činjenica da se i djeca sve teže odvajaju od ekrana. Digitalni uređaji u mnogim su domovima preuzeli ulogu igračaka, a često su i odgojitelji. Djeca sve manje vremena provode u igri i kvalitetnoj interakciji s odraslima i vršnjacima. Umjesto toga većinu svog slobodnog vremena i svu raspoloživu energiju ulažu u interakciju s uređajima. Mnoga istraživanja pokazuju da i sasvim mala djeca reagiraju na upotrebu mobitela od strane svojih roditelja. U jednom istraživanju na dvogodišnjoj djeci pokazalo se da je svaki prekid interakcije između majke i djeteta izazvan zvonjenjem majčinog mobitela negativno utjecao na uspješnost djetetovog učenja novih riječi, što nije bio slučaj kad mobitel nije zvonio.

Kako tehnologija i mediji utječu na sposobnost učenja u ranoj dječjoj dobi?

Istraživanja pokazuju da izloženost medijima u predškolskoj dobi može doprijeti razvoju dječjih vještina i znanja, ali je pritom ključan sadržaj kojem su djeca izložena. Istraživanje Wrighta i suradnika otkrili je povezanost gledanja djeci namijenjenih edukativnih programa u dobi od 2-3 godine s bržim usvajanjem vještina vezanih uz razvoj čitanja i računanja, većim rječnikom i većom spremnošću za školu tri godine poslije. S druge strane, djeca koja su češće gledala programe koji nisu bili namijenjeni djeci bila su manje uspješna na istim zadacima od svojih vršnjaka koji su ih gledali. Istraživanja u kojima su sudjelovala djeca predškolske dobi pokazuju da djeca koja provode više vremena uz ekrane u odnosu na druge svoje vršnjake sporije razvijaju jezik, kasnije imaju poteškoće pažnje te nepravilan ritam spavanja i druge poteškoće u spavanju (kasnije usnivanje, noćna buđenja, noćne more i dnevni umor). Teškoće u navikama spavanja najčešće su kod djece koja vrijeme uz medije provode uvečer i onima koji su izloženi nasilnim sadržajima ili sadržajima namijenjenim odraslima te kod djece koja imaju televizijski uređaj u spavaćoj sobi. Djeca putem elektroničkih medija mogu biti izložena različitim vrstama sadržaja, čiji utjecaj je predmet interesa brojnih istraživača već niz godina te je jasno uspostavljena njihova veza s dječjim ponašanjem. Brojna istraživanja su pokazala da su djeca koja su bila izloženija sadržajima

jima koji su pokazivali pomaganje i dobar odnos prema drugima bila sklonija pozitivnijim stavovima i ponašanjima, dok se veća izloženost agresivnim sadržajima pokazala povezanom s pojavom agresivnih ponašanja kod djece.

Nedavno provedeno istraživanje u Hrvatskoj o navikama korištenja suvremenih tehnologija djece predškolske dobi (Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabri telefon, 2017.) pokazalo je da čak 80% njih živi u kućanstvu s pet ili više primjeraka elektroničkih uređaja. Gotovo sve ispitane obitelji posjeduju televizor (99.8%), mobitel (99.8%) i računalo (98%), a 80% njih i tablet. Vrijeme uz ekrane provodi 58.4% djece u dobi od jedne godine, a već s tri godine to čine gotovo sva djeca (95%). U dobi od šest godina ekrani su dio svakodnevice sve djece obuhvaćene istraživanjem. Rezultati su pokazali da većina djece posjeduje vještine koje im omogućuju aktivno oblikovanje svog iskustva upotrebe elektroničkih medija. Gotovo svi ispitani roditelji naveli su da njihovo dijete zna samostalno upaliti neki elektronički uređaj (96.5%) te da samostalno traži (89.1%) i pokreće sadržaje koje želi (89.6%). Unatoč ranoj dobi, čak 68% predškolaca zna fotografirati ili snimati mobitelom, a gotovo svaki drugi samostalno koristi Internet (43.4%). Također, svako drugo dijete od 2. do 7. godine barem ponekad bez nadzora provodi vrijeme uz televiziju, 38% djece vrijeme bez roditeljskog nadzora provodi uz tablet, a svako četvrto dijete samostalno provodi vrijeme uz računalo i igra video igre.

Kako graditi zdrave navike upotrebe suvremenih tehnologija od najranije dobi?

Najmlađe generacije s lakoćom svladavaju suvremene tehnologije i u tome su često vještije od odraslih. Međutim, u njihovom su korištenju prvenstveno usmjereni na zadovoljavanje svojih želja te nisu još uvijek u mogućnosti razmišljati o njihovim potencijalnim negativnim utjecajima. Jednako kao što je djeci potrebno vodstvo u svim drugim područjima života, ono im je potrebno i u izgradnji zdravih navika korištenja digitalnih medija.

U nastavku se nalaze preporuke Američke pedijatrijske akademije, razvijene temeljem dostupnih istraživanja o utjecaju suvremenih tehnologija na dječji razvoj i dobrobit:

- izbjegavajte upotrebu digitalnih medija kod djece mlađe od 2 godine;
- djeci u dobi od 2-5 godina ograničite vrijeme uz ekrane na sat vremena dnevno, uz pažljivo birane sadržaje i

разговор о садржајима којима су деца изложена;

- код старије дјеце поступно повећавајте vrijeme koje provode uz ekrane, али имајте на уму да оно не би требало пре-лазити два сата дневно;
- поставите правила о количини времена уз екране, примјереним садржајима и вре-мену кад су они допуштени;
- осигурајте заједничко vrijeme за обитељ без екрана (нпр. током игре и заједнич-ких оброка)
- избјегавajte боравити уз екране sat времена prije spavanja;
- избјегавajte изложеност дјеце садржајима неprimјеренима доби, као што су агресивни, сексуални и застрашујући садржаји или јако динамични садржаји које дијете не разумије;
- ограничите изложеност дјеце маркетинш-ким садржајима и помогите им разумјети их;

- заједно с дјецом користите digitalne медије, како бисте упознали њихове на-вике и интересе, пратили њихове активности и садржаје којима су изложени те им по-могли разумјети садржаје и примјенити знанја којима су изложени;
- избјегавajte постављање телевизије, игра-ћих конзола и других digitalnih уређаја у спаваћу собу дјетета како бисте лакше пратили и ограничавали њихово коришћење;
- упознајте се с апликацијама, видео игра-ма и другим врстама садржаја које ваше дијете користи, бирajte апликације прилаго-ђене дјечи и оне едукативног садржаја, при чему их најpriје истражите на страни-цама организација као што је Common Sense Media;
- обратите пажњу на vlastite навике упо-требе електроничких уређаја и начине провођења слободног времена – бу-дите добар примјер дјечи;
- истражите различите начине на које можете

умирити дијете и потицати развој његових емоција те избјегавajte коришћење малих екрана у ту сврху;

- осигурајте довољно времена у сло-бодној игри, игри на отвореном, читању дјетету и другим развојно потицајним активностима.

Digitalni mediji danas čine nezaobilazan dio dječjeg odrastanja, a s njima se деца susreću u sve ranijoj dobi. Dostupna istraživanja ukazuju na то да suvremene tehnologije u odrastanju дјеце предшколске доби могу бити додатан потицај, али упозорavaju на могу-ће опасности. Све више резултата истраживања позива на одговорност родитеља кад је ријеч о усмјеравању дјеце приликом коришћења digitalnih уређаја, али и на потребу повећа-не свјесности о vlastitim навикама у том погледу. Stoga је за сигурно одрастание дјечи nužna подршка и водство одраслих који ће за-почети već с првим susretom с екранима.

Helena Timko, mag. psych.

Мацерово присловки

Пише: Агнетка Костелник Балатинац

„Svako za se travu pase“

Концом лета, кед уж шицки „виштре-ляли“ својо рочни одпочивки, ми од-лучели појсц на морјо. Не так горуцо, а ани не таки гужви, та за нас старших то вигоднейши час. Вибрали зме месточко медзи Задром и Биоградом, вола ше св. Филип и Яков. Валалчик, котри кед не сезона, тишли коло 4 600 жителъох, а под час туристичней сезони ту зна буц коло пол милиона туристох.

Маю велі приватни апартмани, а вель-ки капацитети ма и готел Алба зоз апартманами Кроација у хторих ми були змесцени. Але, того септембра, у другей декади, пре коронавирус, оста-ло лем дакус Чехох, Полякох и нас „з континенту“.

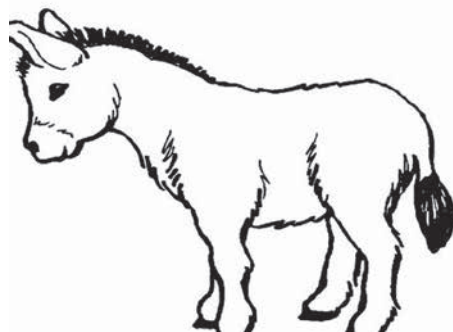
Кед гварим „з континенту“, не думам лем на нас з Осиеку, але и на веліх зоз Загребу.

Поправдзе поведзене, внедзелю пред-поладньом на плажи були три домаш-ні дзивчата и даскельо старши жени, а шицки други зоз Загребу. Векшином то старши особи хтори ту маю својо хижи, хтори выдаваю през сезону, а того року концом септембра, пре неви-годну туристичну сезону и пандемию виволану з вирусом корна, уж помали пораели и замикали. Ёст и гевтих хто-ри ту пребуваю од марца по октобер, а вец назад, „на континент“.

Тоти „домашні“, а и гевти „придомаш-нени“ хтори ту по пол рока, купац ше приходза пополадню, а окреме внед-зелю. През тидзень предполадньом на плажох лем туристи и дзепоеден агент

хтори понука вилети на Корнати. Понеже теј недзелі не було вельо люд-зох на плажи, а ище меней у морю, чи сцела чи не, мушела сом чуц цо ше бе-шедеу. Попри того, морјо одгукое, а и вони не були баш цихи. Але, ша и цика-вело ме, цо гей, гей!

Громадка старших женох, их 4-5, стала у морю по перша, з часу на час заплів-али дакус з рукама, лем тельо же би ше зачирели и змачкали, а цали час припо-ведали.

Една приповедала як ей зродзели па-радичи, друга яке ма квеце... Ніхто не приповедал о туристох бо вони уж искусни „туристични моряки“, знаю же их може чуц и дахто хто можебуц нароч у ніх будзе як туриста, та лепше „буц чит“ о добрих лебо недобрих ис-куствох з туристами.

У едней хвильки чула сом же ше една жена поносуе як ей чежко од кеди ей

пред роком умар муж и же ше ей вецей ани не остава на тим швецце, же дзеци пошли кажде на свой бок, а вона сама...

Друга на тото доруцела: „Ноле, до дюга, цо финкаш! Мой умар пред 10 роками та сом прежила“. На тото гевта перша з якушик увредзено ноту у гласу: „Идз ти до дюга! Кажде за себе траву паше!“ Я ше почала шмеяц бо ми присловка була цикава, а жена, искусна „туристична морякиня“, замерковала же я можебуц потенциални туриста идуцого року, та приступела и потолковала.

Гвари: – У Далмациї то так, кажде цага на свой бок, прето маме присловку „Svako za se travu pase“. А у моім слу-чаю, гвари, то би значело же ніхто не зна як другому чежко та аж ани кед до-жили подобни трагедії.

Гварим, най ше не бригуе, так то у неш-кайши час вшадзи, а не лем у Далмациї. После теј краткеј розгварки, випри-поведала ми шицки својо терашні и прешли проблеми, шицки красни, а ище вецей меней красни хвильки у живоце, од одаванки, прејг работи, родзения и одховйованя дзестох, од-ходу до пензиї, та по час кед ей умар супруг и нешкайши стан у яким ше находзи. Стретли зме ше и ютред-зень пополадню, а дому ишла кед и я до готелу. Указала ми свою хижу и цо було и обчекована при искусней „туристичней морякини“, понукла же бим нароч избрала ей апартман за рочни одпочивок. Насправди, „Svako za se travu pase“.

Lordoza

Najčešće deformacije kralježnice su: skolioza, kifoza i lordoza.

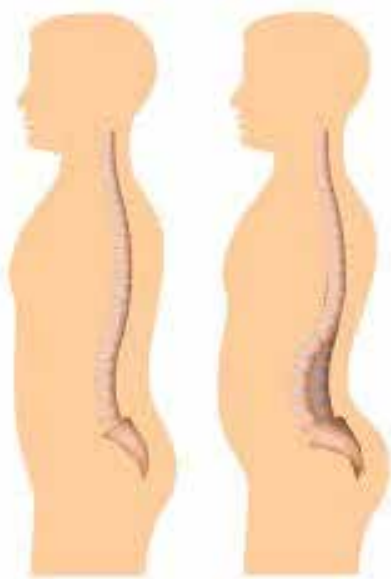
S obzirom da je lordoza ujedno prirodna/anatomska krivina kralježnice vrlo je važno na vrijeme prepoznati njezinu patologiju, odnosno njezino odstupanje od normalnog. Pojavom deformacija kralježnice ozbiljno se narušava sklad funkcije kralježnice te se time narušavaju i odnosi unutarnjih organa u tijelu. Patologija lordoze zahvaća donji dio leđa dovodeći do pojačane, orijentirano prema naprijed, zakrivljenosti kralježnice. Osim donjeg dijela kralježnice, nerijetko, zahvaća i vratni dio kralježnice.

Uzroci nastanka lordoze

Loše držanje (mišićna oboljenja, poremećaj vida, poremećaj sluha, profesionalna opterećenja, dugotrajna tjelesna iscrpljenost), zatim spuštene stopala, starenje, traume, slabi mišići trbušne regije, osteoporoza, pretjerana kifoza. Pojava lordoze u donjem dijelu leđa najčešća je u djetinjstvu (nepoznat razlog), dok lordoza na vratnom dijelu kralježnice nastaje najčešće u odrasloj dobi kao posljedica dugotrajnog profesionalnog naprezanja. Prvi korak u prepoznavanju poremećaja jeste: razlikovati lordotično držanje, odnosno poremećaj stava tijela od lordoze s nastalim deformitetom.

Podjela lordoza

Kada govorimo o vremenu nastanka, dijelimo ih na stečene ili urođene. Kada govorimo o mjestu koje zahvaća govorimo, o lordozi u donjem dijelu kralježice i vratnom dijelu kralježnice.

Slika 1: Lijevo anatomski prikaz zdrave kralježnice. Desno prikaz kralježnice zahvaćene lordozom

Simptomi lordoze

Kod sumnje na lordozu prvi i osnovni test radi se doma. Osoba se nagne tijelom naprijed i ukoliko se fiziološka, odnosno anatomski ispravna, sve je u najboljem redu. Ukoliko krivina tijekom izvođenja sagibanja tijela prema naprijed ostaje, u tom je slučaju potrebno obratiti se liječniku. Uz navedeni test mogu se pojaviti još neki simptomi koje ne treba zanemarivati: bolovi u donjem dijelu leđa, grčevi u mišićima kralježnice, peckanje ili obamrlost u području kralježnice, dugotrajni problemi s mjehurom ili crijevima. Osim toga, osobe koje imaju poremećaj fiziološke krivine lordoze imaju jasno vidljiv luk u donjem ili vratnom dijelu kralježnice te posljedično vrlo izbočen prema naprijed trbuh ili prema nazad stražnji dio sjednih mišića.

Dijagnostika

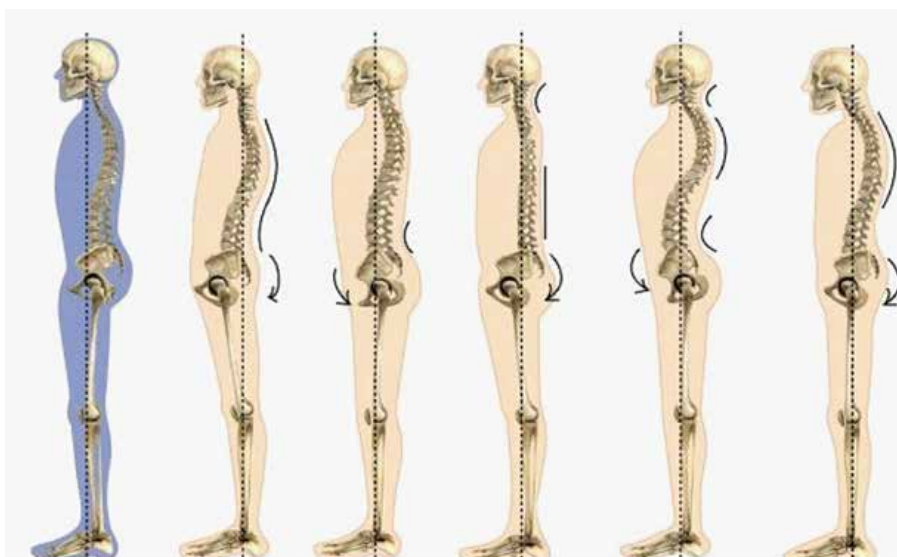
Klinička dijagnostika temelji se na pretragama krvi, rendgenskom snimanju, magnetskoj rezonanci, skeniranju kostiju, kompjuterskoj tomografiji.

Liječenje

Nakon obavljene dijagnostičke potvrde da se radi o lordozi kao poremećaju pruža se cijeli niz sredstava kao oblik liječenja. Primjena lijekova preporuča se kod bolova i otečenosti. Promjena navika aktivnosti svakodnevnog života od iznimne je važ-

nosti: ležanje na leđima dok su noge savijene u koljenima i privučene maksimalno prema trbuhu te ležanje na trbuhu s jastukom položenim ispod trbuha. Fizikalna terapija kao način liječenja uključuje ciljane raznorazne elektroterapije s naglaskom na pravilno vježbanje. Dobrobiti joge poznati su od davnina, no u slučaju lordoze preporuča se joga bez agresivnih vježbi koje bi dodatno opterećivale kralježnicu. U fokusu joge, kod potvrđene lordoze, trebalo bi paziti na pravilno istežanje mišića kralježnice te kratkom zadržavanju određenog položaja tijela. Nadalje, kod pretilih osoba jedan od uzroka lordoze može biti preveliko opterećenje trbušnih masnih naslaga na donji dio kralježnice. U tom slučaju poželjno je skinuti višak kilograma kako bi se čim više rasteretilo dodatno opterećenje kralježnice. U najtežim slučajevima lordoze liječenje može biti usmjereno na kirurško ispravljanje patološke zakrivljenosti. Ukoliko se lordoza pojavi kod djece, liječenje može biti usmjereno na postavljanje proteza koje bi spriječile daljnju patologiju.

Diplomirani fizioterapeut Lidija Jurak

Slika 2 prikazuje najčešće zajedničke posturalne probleme

Gledano s lijeva na desno prvi primjer je kako treba izgledati idealna postura. Drugi primjer je postura koja ima problema s naginjanjem u nazad zbog loših mišića na stražnjem dijelu tijela. Treći primjer je primjer posture koja je narušena zbog loših mišića u zdjelici. Četvrti primjer je primjer loše posture zbog naglašenog ravnog držanja kompletne stražnje strane tijela. Peti primjer je postura narušena zbog lordotično-kifotičnog držanja. Šesti primjer je primjer narušene posture zbog dugotrajnog zadržavanja glave položeno prema naprijed.

ЦО ТО ЗА СОН

цо то за сон
цо приходзи на очи
до дня рана
кед з вичерпаней души
на молгових кридлох
вилетли остатні стишки поети
на остатней карфи свайого писаня
прескочел и першу гарадичу
застановяюци ше на повехносци
малого места
хторе зоз пирком сцел описац
а вец ознова ше вращиц
до ешені своєї младосци
кед забул на шицко
о чим шніл
и пожадал ознова буц
на початку дзецинства

цо то за сон
цо приходзи на очи
до дня рана
кед ше стараш о мне
и же уж требаш стануц
а вец це звлада
твоя нещешліва судьба
и не можеш ше од ней отаргнуц
без огляду на сцелосц
и на любов
и на младосц
хтора у петох за тобу остала

и док поета пише стишки
пред сном
ти праве ставаш
и роздумуеш
чи справди вобщє требаło спац
чи лем наставиц
кочай по кочай
преходзиц по пустих улицох
свайого малженства
з непрерывним роздумованьом
о билим платну
на хторим виписани
стишки остареного поети

Любица Гаргай

što je to za san

što je to za san
što dolazi
u zoru
kad iz iscrpljene duše
na maglovitim krilima
su izletjeli posljednji stihovi pjesnika
na posljednjoj prečki svoga pisanja
preskočio je i prvu stepenicu
zaustavivši se na površini
maloga mjesta
koje je perom htio opisati
a onda ponovo se vratiti
u jesen svoje mladosti
kad je zaboravio na sve
o čemu je sanjao
i poželio iznova biti
na početku djetinjstva

što je to za san
što dolazi na oči
u zoru
kad se brineš o meni
i kad već trebaš ustati
a onda te svlada
tvoja nesretna sudba
i ne možeš joj se izmigoljiti
bez obzira na tvoje htijenje
i na ljubav
i na mladost
koja je u petama ostala iza tebe

i dok pjesnik piše pjesme
prije sna
ti upravo ustaješ
i razmišljaš
je li uopće trebalo spavati
ili samo nastaviti
korak po korak
prolaziti po pustim ulicama
svojega braka
neprestano razmišljajući
o bijelom platnu
na kojem su ispisani
stihovi ostarjelog pjesnika

